

Ireneusz Caban, Zygmunt Mańkowski

Struktura terytorialna, organizacyjna, obsada personalna oraz kryptonimy lubelskiego okręgu Armii Krajowej

Rocznik Lubelski 8, 209-252

1965

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

STRUKTURA TERYTORIALNA, ORGANIZACYJNA, OBSADA PERSONALNA ORAZ KRYPTONIMY LUBELSKIEGO OKRĘGU ARMII KRAJOWEJ*

Artykuł niniejszy ma za zadanie omówienie wyjściowych, warsztatowych problemów związanych z dziejami Armii Krajowej na Lubelszczyźnie.

Badania nad tymi zagadnieniami rozpoczęliśmy właściwie dopiero w lutym 1965 roku. Są one kontynuacją prowadzonych od 1956 roku kompleksowych prac nad dziejami ruchu oporu na Ziemi Lubelskiej. W wyniku tych prac ukazało się już w serii „Źródła i materiały do dziejów ruchu oporu na Lubelszczyźnie (1939—1944)” pięć tomów, w tym dwa zawierające źródła i dokumenty do dziejów Gwardii Ludowej i Armii Ludowej oraz Batalionów Chłopskich¹. W tej właśnie serii ukaze się tom źródeł do dziejów AK poprzedzony zarysem monograficznym, przypisami, indeksami itp. W cyklu tym autorzy artykułu zamierzają również opracować *Kalendarium walk AK na Lubelszczyźnie*, zawierające zestawienie akcji ważniejszych i typowych dla tej organizacji.

Badania nad dziejami AK nasunęły szczególne trudności, wynikające przede wszystkim z poważnych wieloletnich zaniedbań w tej dziedzinie, zniszczenia, rozproszenia, a w pewnym sensie i niedostępności zasobów

* Autorzy artykułu pragną podziękować tym wszystkim, którzy mimo wahań wpływających z różnych przyczyn, udzielili jednak wyczerpujących danych o genezie, rozwoju, strukturze, charakterze, obsadzie personalnej, walce i wielu innych zagadnieniach związanych z dziejami AK na Lubelszczyźnie, a szczególnie: Irenie Antoszewskiej-Rembarzowej, Konradowi Bartoszewskiemu, Robertowi Bijasiewiczowi, Stanisławowi Budzyńskiemu, Wacławowi Gralewskiemu, Piotrowi Irackiemu, Zenonowi Józefowi Jachymkowi, Romanowi Jeziorowi, Ryszardowi Kaczorukowi, Kazimierzowi Kapłonowi, Laurze Kozłowskiej, Witoldowi Łacicowi, Stanisławowi Łokuciewskiemu, Borysowi Ogrodnikowi, Wiktorowi Piątkowskiemu, Adamowi Piotrowskiemu, Stanisławowi Piotrowskiemu, Zofii Putz, Antoniemu Radzikowi, Leonowi Rembarzowi, Wojciechowi Rokickiemu, Janowi Rolińskiemu, Aleksandrowi Sarkisowowi, Aleksandrowi Skorupie, Władysławowi Surowcowi, Tadeuszowi Sztumberk-Rychterowi, Zygmuntovi Szubartowskiemu, Janowi Turowskiemu, Stefanowi Wyrzykowskiemu, Władysławowi Zalewskiemu i innym.

¹ Ruch oporu na Lubelszczyźnie: *Gwardia i Armia Ludowa na Lubelszczyźnie (1942—1944)*. Źródła. Wstęp i opracowanie Z. Mańkowski i J. Naumiuk. Lublin 1960, ss. 416; *Bataliony Chłopskie na Lubelszczyźnie (1940—1944)*. Wstęp i opracowanie Z. Mańkowski, J. Markiewicz, J. Naumiuk. Lublin 1962, ss. 376. E. Gronc z e w s k i *Kalendarium walk Gwardii Ludowej i Armii Ludowej na Lubelszczyźnie (1942—1944)*, Lublin 1963; *Ja syn ludu polskiego, relacje i wspomnienia działaczy PPR, GL i AL*. Red. Z. Hirsz. Lublin 1964; Z. Mańkowski, J. Markiewicz, J. Naumiuk *Kalendarium walk Batalionów Chłopskich na Lubelszczyźnie (1940—1944)*. Lublin 1964.

archiwalnych do historii tej organizacji oraz pewnych oporów w udzielaniu pomocy historykom ze strony wielu byłych działaczy, członków sztabów i członków tej organizacji.

Mimo tych zasadniczych trudności autorom udało się odbudować w stosunkowo krótkim czasie podstawowy zręb faktów rzucających światło na węzłowe zagadnienia dziejów AK.

W pracy swej autorzy starali się oprzeć przede wszystkim na analizie dostępnych dokumentów oraz źródeł pośrednich, takich jak prasa, wydawnictwa okupacyjne, dokumenty innych organizacji itp. Wydaje się jednak, że właściwe jest podkreślenie olbrzymiej roli relacji udzielonych nam przez szereg byłych działaczy AK z terenu Lubelszczyzny. Przez wiele miesięcy spisywaliśmy wielogodzinne rozmowy, w formie tzw. „relacji ustnych”, które już dzisiaj liczą kilkaset stron maszynopisu i stanowią poważny materiał wyjściowy do studiów nad różnymi dziedzinami życia w okresie okupacji hitlerowskiej. W toku rozmów staraliśmy się zachęcić uczestników walk z okupantem do spisania swoich wspomnień, opracowań, szkiców i ocen, niezależnie od udzielonych relacji ustnych. Wysiłek ten zaczyna przynosić pierwsze rezultaty w postaci materiałów nadsyłanych m.in. na nasze ręce. W przyszłości autorzy są skłonni przekazać je do którejś z państwowych instytucji gromadzących zbiory historyczne.

Niniejszy artykuł omawia szereg zagadnień warsztatowych, niezbędnych przede wszystkim dla weryfikacji dokumentów wytworzonych w okresie okupacji przez AK. I tak znajomość kryptonimów, obsady personalnej, struktury terytorialnej umożliwia, w wypadkach, gdy dokument nie posiada daty i miejsca wystawienia, ustalenie przybliżonego okresu jego powstania, a także obszaru, którego dotyczy. Z drugiej strony znajomość ta może pomóc przy eliminacji ewentualnych falsyfikatów. Wszystkie dokumenty powstałe w kancelariach AK opatrzone były kryptonimami, nazwiska w nich występujące zastępowano pseudonimami, niejednokrotnie używano również szyfrów, a daty niekiedy przekreślano w sposób umowny (1943—1934 itp.).

Artykuł niniejszy, będący wynikiem pierwszego, wstępnego etapu badań, zawiera nie tylko poważne luki (dotyczy to przede wszystkim obsady personalnej), ale z pewnością także i błędy rzeczowe. Wynikają one z braku źródeł, często zawodności pamięci uczestników wydarzeń opisywanych, a także, co niestety zdarza się, z błędów zawartych w oryginalnych dokumentach z okresu okupacji. Publikując artykuł w wydawnictwie ciągłym (roczniku), autorzy liczą, że po wypłynięciu szeregu uwag, poprawek i uzupełnień zostaną one uwzględnione i umieszczone w dalszych numerach czasopisma. Dzięki temu opracowywany tom poświęcony AK być może uniknie utrwalania drukiem zasadniczych, błędnych informacji.

Geneza Armii Krajowej, oficjalnej formacji Rządu Polskiego na emigracji, sięga dziejów Służby Zwycięstwa Polski, powołanej 27 września 1939 roku w Warszawie przez gen. Michała Tokarzewskiego. 8 listopada 1939 roku Rada Ministrów Rządu na emigracji powołała, jako podległą sobie konspiracyjną organizację wojskową w kraju, Związek

Walki Zbrojnej (ZWZ)², któremu miały zostać podporządkowane wszystkie wojskowe inicjatywy konspiracyjne, w tym i SZP³.

W związku z umasowaniem się organizacji oraz akcją scaleniową w kraju, 14 lutego 1942 roku Wódz Naczelny, gen. Władysław Sikorski zarządził ostateczną zmianę nazwy na „Armia Krajowa”, zaznaczając w punkcie czwartym rozkazu, że „nazwa ZWZ lub inne nazwy konspiracyjne mogą być zachowane na użytek wewnętrzny według uznania dowódcy AK”⁴.

Rzeczywiście zarówno ZWZ, jak i AK używały w korespondencji wewnętrznej innych kryptonimów, jak: „SSS” (szczególnie w latach 1940—41, ale także i później). „Polski Związek Powstańczy” (PZP) (szczególnie w latach 1942—43, ale również i później) oraz „Komenda Sił Zbrojnych” (KSZ)⁵.

Artykuł zamierza do uchwycenia zmian w strukturze organizacyjnej, terytorialnej, obsadzie personalnej i zasadach kryptonimowania we wszystkich fazach rozwoju tej formacji, tj. Służby Zwycięstwu Polski, Związku Walki Zbrojnej i Armii Krajowej.

STRUKTURA TERYTORIALNA

Od samego początku istnienia konspiracji Służba Zwycięstwa Polski oparła swoją strukturę terytorialną na zasadach podziału administracyjnego kraju sprzed września 1939 roku. Jak wynika z raportu dowódcy głównego SZP do szefa rządu gen. Władysława Sikorskiego z 14 XII 1939 r., zorganizowanych już wtedy było „5 centralnych dowództw wojewódzkich (Warszawa, Lublin, Kielce, Kraków i Łódź) oraz dwa ośrodki wojewódzkie na kresach wschodnich: Wilno i Lwów”⁶.

Na przełomie 1939/40 teren całego kraju w ramach ZWZ podzielony był na 6 tzw. „obszarów”. Województwo lubelskie wchodziło w skład obszaru nr 1 z komendą w Warszawie⁷.

W roku 1940, w związku z instrukcją Komendanta Głównego ZWZ, województwo lubelskie zostało wyodrębnione, tworząc okręg i podporządkowane bezpośrednio gen. Stefanowi Roweckiemu, jako komendantowi „okupacji niemieckiej”⁸, a następnie, w związku z ostatecznym ustaleniem podziału terytorialnego, Komendantowi Głównemu ZWZ-AK.

² Zarządzenie w tej sprawie Wódz Naczelny wydał 13 XI 1939 r. i często ta data traktowana jest jako początek działalności ZWZ. Patrz: J. Kirchmayer *Powstanie warszawskie*. Warszawa 1959, s. 12 oraz *Armia Krajowa. Polskie Siły Zbrojne w drugiej wojnie światowej* (dalej PSZ). T. III. Londyn 1950. s. 101.

³ Pragniemy tu zwrócić uwagę na to, że nazwa Służba Zwycięstwu Polski nie zanika od razu. Jeszcze w połowie stycznia 1940 roku gen. Tokarzewski jako dowódca główny SZP wysłał do Londynu regulamin organizacji oraz powołał na swego zastępcę płk. Stefana Roweckiego.

⁴ PSZ. T. III, s. 108.

⁵ Nazwa ta często była używana w stosunku do scalonych jednostek AK i BCh, przy czym bechowcy odczytywali „KSZ” jako Krajowe Siły Zbrojne.

⁶ Raport gen. Tokarzewskiego z 14 XII 1939; PSZ. T. III, s. 100.

⁷ Instrukcja dla „Rakonia” z 4 XII 1939 r. PSZ. T. III, s. 104.

⁸ Bliższe dane w tej sprawie w PSZ. T. III, s. 105.

Okręg lubelski obejmował w zasadzie teren województwa. Przed wrześniem 1939 roku w ramach województwa było 16 powiatów (wraz z wydzielonym miastem Lublin): bialski, biłgorajski, chełmski, hrubieszowski, janowski, krasnostawski, lubartowski, lubelski, Lublin miasto, łukowski, puławski, radzyński, siedlecki, tomaszowski, włodawski i zamojski. W czasie okupacji Niemcy utworzyli tzw. dystrykt lubelski wyłączając z niego powiat siedlecki, który przeszedł do dystryktu warszawskiego, i część powiatu łukowskiego. Przyłączono natomiast szereg południowych gmin powiatu garwolińskiego oraz części kilku pogranicznych powiatów przedwojennego województwa lwowskiego, opierając granicę na rzece San. Dystrykt podzielono na 10 powiatów i 1 powiat miejski: bialski, biłgorajski, chełmski, hrubieszowski, krasnostawski, kraśnicki, lubelski, Lublin miasto, puławski, radzyński i zamojski⁹.

Struktura terytorialna okręgu lubelskiego oparta została w zasadzie na przedwojennym podziale administracyjnym. Powiat siedlecki w związku z wyłączeniem go z dystryktu lubelskiego na początku 1940 roku wszedł organizacyjnie do obszaru warszawskiego. Do tego czasu podlegał on komendzie województwa lubelskiego SZP. Od 1940 roku okręg dzielił się na 14 obwodów, które w zasadzie pokrywały się z terytorium przedwojennych powiatów. Niekiedy granice obwodów nie pokrywały się z granicami administracyjnymi z okresu przedwojennego. Wynikało to „z trudności w utrzymaniu łączności między terenowo dość odległymi miejscowościami a centrum konspiracji, tj. siedzibą jakiegos dowództwa”¹⁰. W badaniach naszych udało się ustalić następujące różnice w tej mierze. Z powiatu Zamość okresowo włączono do obwodu Biłgoraj gminę Teresopol, stanowiącą jakby cypel wrzynający się w powiat Biłgoraj. W roku 1940 do obwodu Zamość dodano całą gminę Kotlice z powiatu tomaszowskiego. W początkowym okresie konspiracji do obwodu zamojskiego należała gmina Turobin z powiatu krasnostawskiego. Stoczek Łukowski i jego najbliższa okolica administracyjnie podlegały powiatowi garwolińskiemu — konspiracyjnie włączone zostały do obwodu łukowskiego. Również z tego powiatu przyłączono część do obwodu puławskiego. Tego rodzaju różnice mogły występować także i w innych powiatach, lecz do tej pory autorzy nie natrafili na materiały dotyczące tych spraw.

W roku 1939, w okresie działalności Służby Zwycięstwu Polski, powstała wówczas komenda wojewódzka kierowała bezpośrednio komendami (dowództwami) powiatów. W 1941 roku powstały tzw. „inspektoraty rejonowe”. W myśl instrukcji Komendy Głównej stanowiły one pośrednie szczeble dowodzenia pomiędzy okręgiem a obwodem. Łączyły one pod jednym dowództwem taktycznym i organizacyjnym dwa lub więcej obwodów. W okręgu lubelskim odstąpiono od praktyki, przewidzianej w instrukcjach KG, tworzenia tzw. podokręgów, które obejmowały część województwa¹¹. Koncepcja powołania inspektoratów wynikała z planu odtwarzania sił zbrojnych w okresie po powstaniu powszechnym. Każdy z inspektoratów sformować miał według wymienionego planu jeden lub więcej pułków. Geneza inspektoratów wywodzi się również

⁹ Wł. Cwik i J. Reder *Rozwój podziałów administracyjno-terytorialnych Lubelszczyzny od końca dawnej Rzeczypospolitej*. Lublin 1957 (tekst powielany).

¹⁰ J. Gniewkowski *Struktura organizacyjna*. Rękopis w posiadaniu Konrada Bartoszewskiego.

¹¹ PSZ. T. III, s. 109.

z praktyki organizacyjnej. Już we wczesnym okresie konspiracji w związku z trudnościami utrzymywania stałej łączności z terenami odległymi od siedziby komendy okręgu stosowano praktykę tzw. „szczebli odcinkowych w łączności z okręgiem”. W ten sposób szczeblem takim dla obwodów południowych stał się komendant obwodu Zamość. W dalszej praktyce, w związku z koniecznością kontrolowania stanu konspiracji na danym terenie, wyznaczono oficerów komendy okręgu do stałych wizytacji, nadając im miano oficerów dyspozycyjnych dla celów inspekcyjnych, zwanych również inspektorami¹².

Funkcje takie pełnili m.in. na terenie środkowej Lubelszczyzny mjr Aleksander Mudry ps. Bronisław, na terenie zachodnio-północnym Jerzy Góreski [?] ps. Paweł¹³.

Na wiosnę 1941 roku wykształciły się na gruncie naturalnych warunków geograficznych 3 inspektoraty:

— Inspektorat „Północ” z obwodami: Biała Podlaska, Łuków, Radzyń i Włodawa;

— Inspektorat „Środek” (centralny) z obwodami: Chełm, Janów Lub., Lubartów, Lublin i Puławy;

— Inspektorat „Południe” z obwodami: Biłgoraj, Hrubieszów, Krasnystaw, Tomaszów i Zamość.

W drugiej połowie 1941 roku struktura ta uległa zmianie. Utworzono czwarty inspektorat, zmieniono nazwy wszystkich oraz dokonano przesunięć niektórych obwodów do innych inspektoratów. Struktura ta wyglądała wówczas następująco:

— Inspektorat „Puławy” z obwodami: Puławy, Łuków i Lubartów;

— Inspektorat „Radzyń”: Radzyń, Biała Podlaska i Włodawa;

— Inspektorat „Lublin”: Lublin, Krasnystaw, Chełm, Janów Lub.;

— Inspektorat „Zamość”: Zamość, Hrubieszów, Biłgoraj i Tomaszów Lub.

Podział ten utrzymał się do września 1942 roku, tj. do momentu wyłonienia piątego inspektoratu, a mianowicie Inspektoratu Chełm. W skład jego weszły obwody: Chełm, Krasnystaw i Włodawa. Dokonano wówczas dalszych, ostatecznych przesunięć. I tak z Inspektoratu Puławy przesunięto do Inspektoratu Radzyń obwód Łuków, a do Inspektoratu Lublin obwód Lubartów. Natomiast obwód Janów przeszedł z Inspektoratu Lublin do Inspektoratu Puławy. Przejrzysciej obrazują te procesy załączone schematy nr I—III¹⁴.

¹² Relacja Władysława Zalewskiego „Leśnika” — „Nowiny” spisana przez autorów w dn. 10 X 1965 r. oraz R. Bijasiewicza z dn. 25 VI 1965.

¹³ Übersichtsplan der geh. poln. Militärorganisation „SSS”. Die getarnte poln. Armees „Soziale Stowarzyszenie Samoobrony”, schemat struktury i obsady personalnej okręgu lubelskiego AK. Jest to opracowanie dokonane przez gestapo lubelskie pochodzące, jak wynika z analizy krytycznej dokumentu, z początku 1941 roku. Zawiera ono w pewnym sensie trafne rozszyfrowanie struktury terytorialnej i obsady personalnej; Z kopii przechowywanej przez Konrada Bartoszewskiego.

¹⁴ Strukturę niniejszą opracowano na podstawie szczegółowej analizy całego dostępnego materiału archiwalnego, licznych relacjach szczególnie b. inspektorów i członków sztabu okręgu. Schemat I opracowany został głównie na cytowanym już dokumencie gestapo „Übersichtsplan...”. Wówczas jeszcze (wiosna 1941) nie istniała sensu stricto funkcja inspektora rejonowego, lecz działali już inspektorzy w sensie oficerów inspekcyjnych. Odnośnie nazwy inspektoratu Radzyń autorzy pragną zwrócić uwagę, że niejednokrotnie używa się w stosunku do niego nazwy

Podstawowym ogniwem organizacyjnym i terytorialnym w strukturze AK od samego początku konspiracji były obwody. Ich powstanie wiąże się już z 1939 rokiem. W tym czasie zdołano zorganizować komendy powiatowe (wówczas jeszcze używano tej nazwy) m.in. na terenie powiatów: Puławy, Biała Podlaska, Lublin, Krasnystaw, Chełm, Zamość, Janów Lub., Hrubieszów, Biłgoraj i Tomaszów¹⁵.

Na początku 1940 roku siatka konspiracyjna objęła już wszystkie powiaty.

W pierwszym okresie konspiracji komenda obwodu spełniała rolę organizatora. W swej pracy opierała się o system „trójek” i „piątek” konspiracyjnych¹⁶. Kilka trójek lub piątek tworzyło placówkę. Z biegiem czasu, wraz z rozwojem liczbowym organizacji, placówki stały się najniższą komórką w podziale terenowym. Według *Polskich Sił Zbrojnych* placówka obejmowała „jedną lub parę gmin”. W praktyce okręgu lubelskiego zazwyczaj obejmowała jednak jedną wieś lub co najwyżej gminę. Wiązało się to przede wszystkim ze szczególnym wzrostem liczbowym AK na terenie Lubelszczyzny¹⁷.

W 1940 roku w związku ze znacznym rozwojem organizacji, a także rozszerzeniem zakresu zadań utworzono pośredni szczebel dowodzenia pomiędzy placówkami a komendą obwodu w postaci rejonów, które obejmowały jedną lub więcej gmin, w zależności od warunków geograficznych, stanu liczebnego organizacji lub szczególnej roli określonej miejscowości, dominującej w danej okolicy. W związku z tym różna była liczba rejonów w poszczególnych obwodach. I tak np. obwód Biłgoraj posiadał pięć rejonów, a radzyński dziewięć. Charakterystyczne, że np. miasteczko Poniatowa zostało wydzielone jako „podrejon”¹⁸.

Chyba z tych samych względów, w strukturze obwodów od 1943 roku pojawia się jeszcze jeden pośredni szczebel dowodzenia w postaci „pod-obwodu”. Odnosi się to tylko do Inspektoratu Puławy, w którym obwód Puławy dzielił się na podobwody „A”, „B” i „C” oraz obwód krański dzielący się na podobwody „A” i „B”¹⁹.

„Biała Podlaska”. Wynika to stąd, że tam właśnie znajdowało się m. p. sztabu inspektoratu. Poprawnie jednak nazwa brzmi: „Radzyń” co m. in. potwierdza założona tabela kryptonimów.

¹⁵ Relacje Roberta Bijasiewicza, Jana Rolińskiego, Władysława Zalewskiego, spisane przez autorów w 1965 roku; „Ruch oporu w Chełmie i powiecie w dniach okupacji hitlerowskiej”, opr. przez Aleksandra Skorupę i Witolda Falkowskiego, Arch. ZO ZBoWiD w Lublinie; Notatka oryginalna z dnia 19 XII 1939 r. podająca zasady szyfrowania nazw powiatów zorganizowanych, w posiadaniu Roberta Bijasiewicza; List Aleksandra Michałowskiego, oficera dyspozycyjnego okręgu do oficera Okręgu Suszowskiego z końca 1939 r., w posiadaniu Roberta Bijasiewicza.

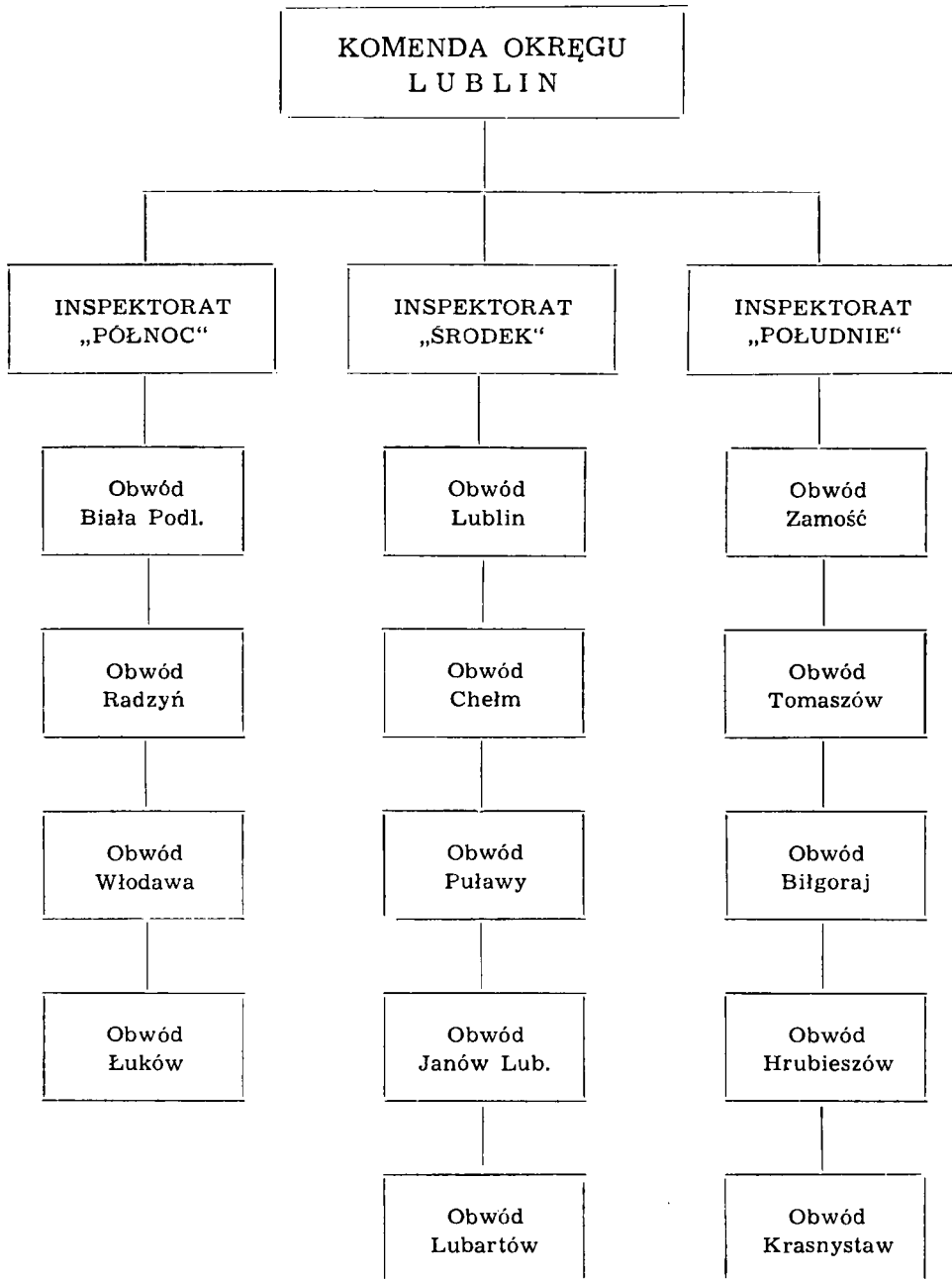
¹⁶ Wg statutu ZWZ z XI 1939 r. „najniższa komórka organizacyjna — to sekcja, złożona z pięciu ludzi. Parę sekcji w tej samej miejscowości tworzy pluton”. Patrz: PSZ. T. III, s. 104. Jednakże w praktyce na terenie okręgu lubelskiego w początkowej fazie okupacji opierano się także o system trójkowy.

¹⁷ J. Gniewkowski — „Orsza” op. cit., s. 1—3.

¹⁸ Relacja Janusza Rolińskiego — „Jana” spisana przez autorów w dn. 23 IX 1965 r. oraz Stanisława Piotrowskiego — „Jura” z 27 XI 1965 r.

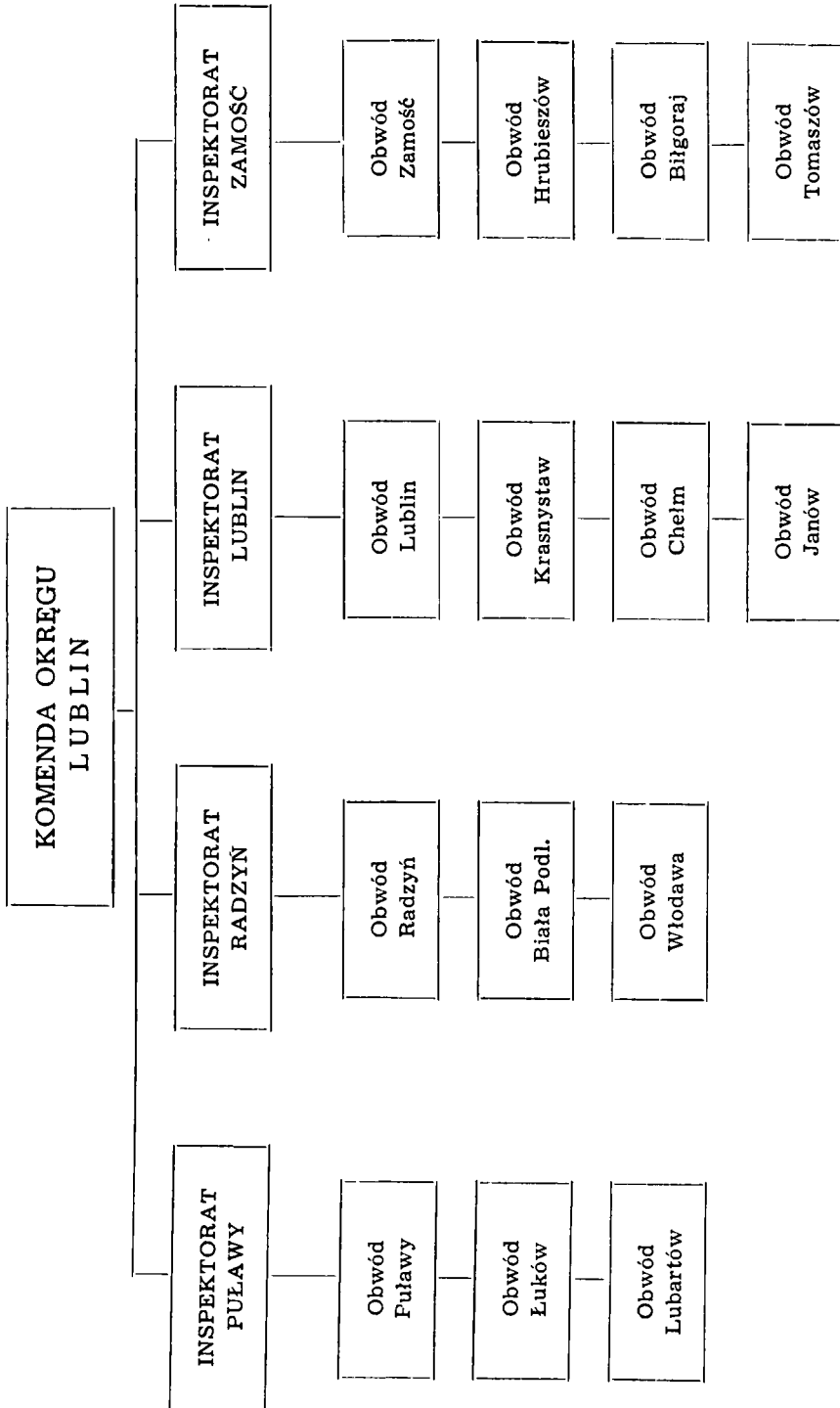
¹⁹ Sprawozdanie wywiadu z terenu „642/C”, Arch. KW MO w Lublinie. Materiały archiwalne znajdujące się w tym archiwum nie posiadają sygnatur. Znajdują się one w teczkach zespołu AK; Relacja Piotra Irackiego — „Andrzeja” spisana przez autorów 6 VIII 1965 roku; Notatki z rozmowy z Aleksandrem Kierkiem — „Miką” z dnia 7 XII 1965 r.

Schemat I

STRUKTURA TERYTORIALNA OKRĘGU LUBLIN
(Wiosna 1941)

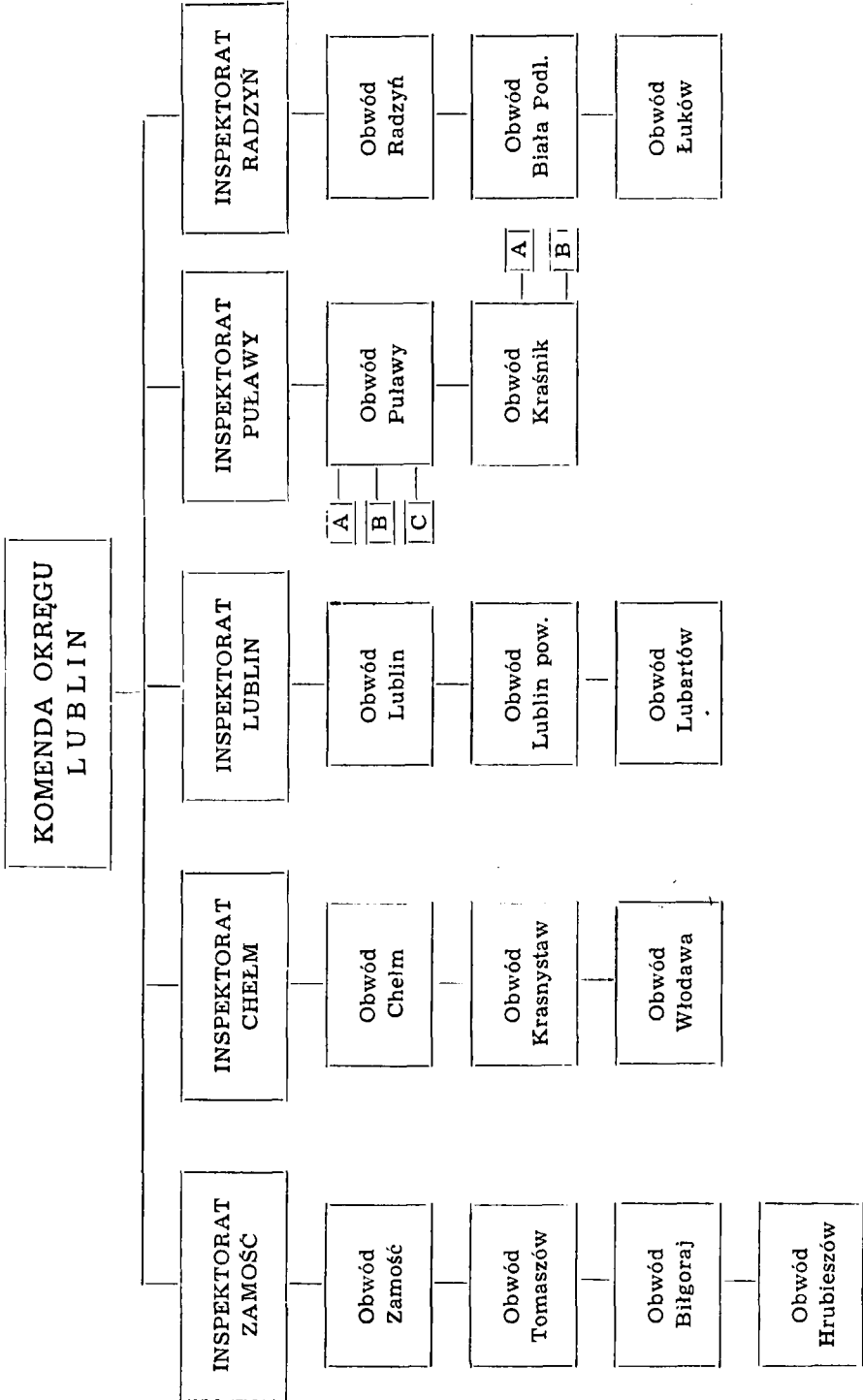
Schemat II

STRUKTURA TERYTORIALNA OKRĘGU LUBLIN
(1941 — IX 1942)

STRUKTURA TERYTORIALNA OKRĘGU LUBLIN
(IX 1942 — VII 1944)

Schemat III

PODZIAŁ OBWODÓW NA PODOBWODY I REJONY
(STAN NA ROK 1944)

INSPEKTORAT ZAMOŚĆ

Obwód Zamość

Rejon I — Kotlice — Stanisławówka — Skierbieszów, II — Stary Zamość — Nielisz — Mokre, III — Zamość miasto, IV — Radecznicza — Sułów, V — Szczepieszyn — Zwierzyniec, VI — Krasnobród — Suchowola.

Obwód Tomaszów

Rejon I — Łaszczów — Telatyn — Poturzyn, II — Jarczów — Majdan Górny, III — Komarów — Tyszowce, IV — Krynice — Tarnawatka i część gminy Rachanie, V — Pasieki — Majdan Sopocki — Susiec — Bełżec — Narol — Ruda Różaniecka — Cieszanów, VI — Tomaszów miasto²⁰.

Obwód Biłgoraj

Rejon I — Biłgoraj miasto — Puszcza Solska, II — Tarnogród — Księżpol, III — Krzeszów — Huta Krzeszowska, IV — Frampol — Goraj — Kocudza, V — Józefów — Aleksandrów — Łukowa.

Obwód Hrubieszów

Rejon I — Hrubieszów miasto, II — Dubienka — Horodło — Białopole — Moniatycze, III — Grabowiec — Uhanie, IV — Miączyn — Werbkowice, V — Dołhobyczów — Sahryń — Kryłów — Wareż — Mircze.

INSPEKTORAT CHEŁM

Obwód Chełm

Rejon I — Krzywiczki — Rakołupy — Wojsławice, II — Rejowiec — Pawłów — Siedliszcze, III — Dorohusk — Turka — Żmudź — Świeże, IV — Cyców — Staw — Olchowiec — Bukowa, V — Chełm miasto.

Obwód Krasnystaw

Rejon I — Turobin — Żółkiewka — Wysokie — Zakrzew, II — Fajslawice — Rybczewice — Łopiennik, III — Gorzków — Izbica — Rudnik, IV — Krasnystaw miasto i gmina — Siennica Różana — Kraśniczyn.

Obwód Włodawa

Rejon I — Włodawa miasto — Hańsk — Sobibór, II — Wola Wereszczyńska — Krzywowierzba — Wiryki — Sosnowica, III — Parczew — Dębowa Kłoda — Uścimów — Tyśmienica — Ostrów, IV — Wisznice — Opole.

²⁰ Wg relacji Zenona Jachymka — „Wiktora” w obwodzie tym istniał jeszcze jeden rejon, pod kryptonimem VII, obejmował on „szturmówki” (po 7 ludzi z każdego rejonu do zadań dywersyjnych).

INSPEKTORAT LUBLIN

Obwód Lublin miasto

Rejon I — Śródmieście, II — dzielnice północne, III — dzielnice południowe, IV — dzielnice wschodnie, V — dzielnice zachodnie.

Obwód Lublin powiat

Rejon I — Jastków — Konopnica — Bełżyce — Wojciechów, II — Milejów — Biskupice — Brzeziny, III — Piaski — Mełgiew, IV — Krzczonów — Gusk, V — Bychawa — Niedzwica — Piotrowice, VI — Dorohucza — Chojno Nowe.

Obwód Lubartów

Rejon I — Niemce — Spiczyn — Łęczna — Ludwin, II — Lubartów miasto — Łucka — Serniki, III — Michów — Rudno, IV — Firlej — Luszawa, V — Kamionka — Samokłęski, VI — Czemierniki.

INSPEKTORAT PUŁAWY

Obwód Puławy

Podobwód „A” — Dęblin

Rejon I — Maciejów — Sobolew, II — Żelechów, III — Trojanów, IV — Ryki, V — Dęblin — Irena.

Podobwód „B” — Puławy

Rejon VI — Baranów — Żyrzyn, VII — Kurów — Markuszów — Garbów, VIII — Puławy miasto — Końskowola, IX — Kazimierz — Celejów, X — Nałęczów — Wąwolnica.

Podobwód „C” — Opole Lubelskie

Rejon XI — Szczekarków, XII — Karczmiska — Rybitwy, XIII — Opole Lubelskie — Godów.

Obwód Janów Lubelski

Podobwód „A”

Rejon I — Urzędów — Dzierzkowice, II — Kraśnik, III — Chrzanów — Batorz, IV — Janów Lubelski, V — Zakrzówek — Wilkołaz, VI — Polichna.

Podobwód „B”

Rejon VII — Trzydnik — Gościeradów, VIII — Annopol — Kosin, IX — Zaklików — Modliborzyce.

INSPEKTORAT RADZYŃ

Obwód Radzyń

Rejon I — Siemień, II — Jabłoń — Milanów, III — Kąkolewnica, IV — Tłuściec — Manie, V — Biała, VI — Suchowola, VII — Komarówka, VIII — Międzyrzec Podlaski, IX — Radzyń.

Obwód Biała Podlaska

Rejon I — Sidorki, II — Konstantynów — Leśna Podlaska, III — Janów Podlaski, IV — Małaszewice, V — Piszczac, VI — Rossosz — Łomazy, VII — Wisznice — Sławatycze, VIII — Biała Podlaska miasto.

Obwód Łuków

Rejon I — Ulan, II — Łuków miasto, III — Stanin — Tuchowicz, IV A — Stoczek Łukowski, IV B — Mysłów, V — Wojcieszków — Adamów, VI — Radoryż — Jarczew.

STRUKTURA ORGANIZACYJNA

W myśl oficjalnych koncepcji rządu londyńskiego, zawartych m.in. w Instrukcji nr 2 dla „Rakonia” — „Grabicy” z połowy stycznia 1940 roku, powstały Związek Walki Zbrojnej przekształcony później w Armię Krajową stanowił „część składową Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej, podległą przez Komendanta Głównego Naczelnemu Wodzowi Wojsk Polskich”. Punkt drugi tej instrukcji podkreślał jeszcze bardziej wojskowy charakter organizacji stwierdzając: „Każdy oficer i szeregowy WP biorący udział w pracach ZWZ jest w dalszym ciągu żołnierzem armii, działającym na froncie, przysługują mu wszelkie prawa moralne i materialne żołnierza czynnej służby”²¹.

Przyjęcie koncepcji wojskowego charakteru organizacji narzuciło Armii Krajowej wewnętrzną strukturę organizacyjną. Już w 1940 roku gen. Rowecki zmierzał do osiągnięcia następującego układu organizacyjnego:

— A. Służba czynna ZWZ, w skład której miały wejść komendy i sztaby wszystkich ogniw, plutony specjalne do akcji dywersyjnej oraz plutony bojowe.

— B. Rezerwa ZWZ obejmująca nie rozwiązane organizacje wojskowe, ale posiadające poważny dorobek pracy organizacyjno-wojskowej. Stąd ZWZ miało czerpać w miarę potrzeby kadry, szczególnie w okresie powstania narodowego. Kategorie te otrzymały miano I rzutu.

— C. Pospolite ruszenie, rekrutujące się z masy gotowego do wystąpienia społeczeństwa. Kategorię tę nazwano II rzutem. Rzut ten miał bazować na szeregach organizacji luźniej związanych z ZWZ.

Na podziale tym zaciążyło szereg czynników, a przede wszystkim początkowa tendencja do nadania ZWZ charakteru ściśle kadrowego, szkieletowego. Do innych czynników zaliczyć należy stwierdzenie istnienia już we wczesnym okresie okupacji szeregu organizacji konspiracyjnych, które miano wcielić w najbliższej przyszłości nie przewidując zresztą większych trudności w tej akcji.

Tak więc ogólnie rzecz biorąc Komenda Główna traktowała swoje kadry jako trzon organizacyjny, a napływające z różnych źródeł kadry (m.in. z akcji scaleniowej) — za rezerwę.

Koncepcja ta pod wpływem rozwoju sytuacji uległa poważnym zmianom. „Życie i rozwój organizacyjny — stwierdzają *Polskie Siły Zbroj-*

²¹ Instrukcja nr 2 Komendanta Głównego ZWZ z I 1940 r., za: PSZ, T. III, s. 105.

ne — poszły jednak w kierunku znacznego rozrostu kategorii, która miała stanowić służbę czynną ZWZ [...] Względy te wpłynęły na rozbudowę ilościową oddziałów bojowych ZWZ oraz zespołów przeznaczonych do różnych służb i prac pomocniczych. Obok przygotowań do przyszłych zadań powołało do życia coraz więcej oddziałów przeznaczonych do bieżącej akcji bojowej i służb specjalnych, które rozrastały się z roku na rok przybierając coraz to nowe formy i rozszerzając zakres swego działania. I te oddziały musiały być oddziałami ZWZ, a nie jednostkami luźnie z ZWZ a później z AK związanymi”²². Ostatecznie praktyka doprowadziła do istnienia w obrębie ZWZ-AK dwu podstawowych kategorii wojska konspiracyjnego, a mianowicie I i II rzutu.

W myśl instrukcji Komendanta Głównego gen. Bora-Komorowskiego z dnia 18 X 1943 roku rzut I obejmował „wszystkich żołnierzy PZP wchodzących w skład komend i oddziałów mających określone funkcje”²³. W skład I rzutu wchodziły więc formowane w ogniwach terytorialnych tak szkieletowe jak i pełne podstawowe jednostki wojskowe (drużyny, plutony, kompanie), oddziały partyzanckie, kedyw oraz służby wojskowe: Wojskowa Służba Kobiet, saperska, artyleryjska, lotnicza, sanitarna itp. W skład II rzutu wchodziły wszystkie elementy „o mniejszej przydatności w warunkach konspiracji i na czas powstania”. Elementy te weszły ostatecznie do powołanej w 1941 roku formacji „Służby Ochrony Powstania” (SOP), zwanej od roku 1943 „Wojskową Służbą Ochrony Powstania” (WSOP). Geneza tej formacji nie jest w pełni jasna. W myśl oficjalnych rozkazów Komendanta Sił Zbrojnych, a następnie dowódcy Armii Krajowej w jej skład miały wchodzić roczniki starsze (1891—1903), a więc te, które np. w Batalionach Chłopskich stanowiły tzw. „oddziały terytorialne” przeznaczone do ochrony wsi i komórek ruchu ludowego. Otóż w interpretacji *Polskich Sił Zbrojnych* WSOP miał stanowić organ pomocniczy na miejsce „podejmowanych prób milicji partyjnych”²⁴.

W oficjalnych dokumentach Komenda Główna AK podkreślała natomiast, że WSOP jest „wojskiem do zadań ochronnych i etapowych”, że zadaniem jego jest w okresie powstania „ochrona obiektów wojskowych, instytucji użyteczności publicznej, zakładów przemysłowych, urządzeń komunikacyjnych i telekomunikacyjnych oraz zwalczanie dywersji, partyzantki i spadochroniarzy wroga”²⁵. Podkreślano także, że „w razie konieczności oddziały SOP miały być użyte do walki na równi z oddziałami bojowymi” itp.²⁶ Komenda Okręgu Lubelskiego poświęcała sprawie WSOP wiele uwagi.

²² PSZ, T. III, s. 114.

²³ Archiwum KW MO w Lublinie.

²⁴ W rozkazie nr 88 Komendanta SZ z dnia 20 II 1942 r. czytamy w tej sprawie: „Nieprzychylny stosunek terenowych organów Trójkąta do SOP wynikał z nieznanego statutu SOP i podejrzewania, że SOP jest robotą polityczną, a nie częścią składową wojska w konspiracji”. PSZ. T. III, s. 137.

²⁵ Za PSZ. T. III, s. 117.

²⁶ Z analizy wielu dokumentów, relacji i wspomnień dostępnych w tej chwili nie da się jednak zakwestionować tezy, że WSOP był próbą „wchłonięcia” scalonych organizacji, a przede wszystkim Batalionów Chłopskich. Stronnictwo Ludowe bronilo się przed tą taktyką wszelkimi siłami pragnąc wprowadzić swój element do wojska „I rzutu”, a nie „II rzutu”. Wydaje się zresztą, że koncepcja WSOP-u

Przy komendach obwodu powołano tzw. „inspektorów WSOP”, przeprowadzono inspekcje oraz wydano instrukcje w sprawie charakteru i zadań tej formacji²⁷. Jej istnienie do końca okupacji w różnych ogniwach terenowych na Lubelszczyźnie nie podlega jakimkolwiek zastrzeżeniu.

W zachowanych dokumentach z okresu okupacji przewija się jeszcze jeden podział wewnętrzny organizacji, nie wydaje się jednak, aby miał on jakieś poważniejsze znaczenie z punktu widzenia praktyki. Mamy tu na myśli instrukcję „Trzy stany służby w PZP”: 1 — stan czynny, który miał obejmować żołnierzy PZP wchodzących w skład komend i oddziałów mających określone funkcje (odpowiadałoby to pojęciu I rzutu), 2 — rezerwę, która stanowiła zasoby personalne żołnierzy chwilowo nie pełniących żadnych obowiązków (instrukcja przewidywała, że przeniesienie do rezerwy następowało na skutek słabego stanu zdrowia, wyczerpania nerwowego, likwidacji placówki, spalenia itp.), 3 — stan zawieszona (wynikał z przyczyn dyscyplinarnych)²⁸.

Na osobną uwagę w problemie struktury organizacyjnej Armii Krajowej zasługuje koncepcja „odtworzenia sił zbrojnych w kraju”. Wypłynęła ona, jak się wydaje, z dwu podstawowych przyczyn: z faktu uznania AK za część składową sił zbrojnych na zachodzie i ze względu na koncentrowanie zadań AK na przygotowaniu do udziału w powszechnym powstaniu. Ogólny plan działania AK nakreślony szczegółowo w meldunkach nr 54 i 154 Komendanta Głównego przewidywał w związku z tym trzy fazy: — okres konspiracji, — okres walki powstańczej i opanowania terenu oraz okres odtwarzania Sił Zbrojnych (OSZ) po opanowaniu terenu²⁹. Nawiązując do tego planu dowódca AK w rozkazie z dnia 9 IV 1942 roku pisał: „Celem odtwarzania Sił Zbrojnych w kraju jest zorganizowanie, w jak najkrótszym czasie od chwili opanowania terenu, wojska, które będzie zdolne przeciwstawić się zbrojnie nieprzyjacielowi i wytyczyć granice państwa”³⁰. Zasadniczą myślą OSZ było odbudowanie dawnych jednostek i formacji według O. de Be. sprzed września 1939 roku.

Do przygotowania warunków dla odtworzenia sił zbrojnych przystąpiono już w okresie okupacji. W związku z tym poczęto w poszczególnych regionach województw organizować zgrupowania oddziałów partyzanckich. Miały one stanowić „szkieletowe” jednostki dawnych pułków i dywizji zlokalizowanych według O. de B. sprzed września 1939 roku.

nie była w pełni zrozumiała już w okresie okupacji. Stąd częste instrukcje przypominające zadania II rzutu i kompetencje inspektorów WSOP-u. W jednej z nich w rozkazie Komendanta Okręgu SZ z 15 VIII 1943 r. stwierdza się, że „inspekcja oddziałów II rzutu ujawniła, że inspektorzy obw. SOP nie zrozumieli należycie swoich zadań i przez zbyt rozciągliwe ich ujawnianie poza ramy określone przeze mnie i insp. obw. SOP”. Patrz: „Rozkaz K.O.S.Z.” z dnia 15 VIII 1943 r. Arch. KW PZPR w Lublinie, Zespół BCh,teczka 13. Jak wynika z relacji Konrada Bartoszewskiego „Wira” złożonej autorom w dniu 9 X 1965 r., s. 2, oddział jego często korzystał z II rzutu np. w akcji 4 II 1943 r.

²⁷ Patrz: Rozkaz Komendanta Okręgu z dnia 15 VIII 1943 r., Arch. KW PZPR w Lublinie, akta BCh.

²⁸ Arch. KW MO w Lublinie.

²⁹ PSZ. T. III, s. 211.

³⁰ Tamże.

Na Lubelszczyźnie pierwszy plan odtworzenia sił zbrojnych sprzed 1939 roku zrodził się w 1943 roku. Wskazuje na to fakt związania działających na terenie Zamojszczyzny oddziałów partyzanckich w formację zwaną „OP 9” (Oddziały Partyzanckie 9 pułku piechoty) z własnym sztabem dowodzenia, któremu podlegali poszczególni dowódcy oddziałów. Dokument w tej sprawie brzmi: „Zgodnie z rozkazem komendanta S.Z. z dn. 15 X 1943 r. L. 1134/I dla zadokumentowania ciągłości Wojska Polskiego, utrzymania tradycji oddz. partyzanckich oraz związania ich z pułkami WP z 1939 r. — nadaję Oddz. Leśnemu Ob. Adama tytuł: „I Oddział Partyzancki 9 p. p. Leg.” — kryptonim „OP 9”³¹.

Na początku 1944 roku związane z kolei oddziały partyzanckie operujące na terenie powiatu lubelskiego, nadając im nazwę „OP 8” odpowiadającą stacjonującemu przed wojną w Lublinie 8 p. p. Leg. Na tej samej zasadzie formowano przy końcu okupacji zaczątki „OP 7” na terenie inspektoratu chełmskiego, a także „OP 34” i „OP 35” na terenie inspektoratu Radzyń, oraz „OP 15” na terenie obwodu puławskiego. Łącznie okręg lubelski z jednostek tych miał odbudować na okres OSZ 3 Dywizję Piechoty jako macierzystą oraz wziąć udział w odtwarzaniu 9 Dywizji Piechoty (obwody północne), związanej z obszarem warszawskim, i 28 Dywizji Piechoty, związanej z okręgiem Kielce—Radom (poprzez sformowanie 15 p.p.).

Podstawową jednostką taktyczną i dyspozycyjną (kalkulacyjną) w strukturze AK był pluton. Początkowo w jego skład wchodziło trzy do pięciu sekcji, po 5 ludzi (a więc piątki konspiracyjne), dowódca i jego zastępca, obserwator i gońcy. Od 1941 roku skład plutonu uległ rozszerzeniu, obejmując 3 drużyny, każda w składzie: dowódca drużyny, zastępca dowódcy i 3 sekcje po 5 ludzi + dowództwo plutonu razem około 50 ludzi. Wówczas ustalono też skład tzw. plutonu „szkieletowego”, który miał być uzupełniony upatrzonymi ludźmi z chwilą ogłoszenia stanu czujności przed planowanym powstaniem. Pluton „szkieletowy” składał się z dowódcy i zastępcy dowódcy plutonu z poczem, dowódców drużyn i ich zastępców i dowódców sekcji z gońcami. Razem wynosił 20—29 ludzi. W założeniach tych drużynę miała wystawiać placówka (wieś), a pluton — rejon. Z biegiem czasu pod wpływem konkretnej sytuacji, rozwoju liczbowego organizacji, stanów szczególnego zagrożenia itp. na Lubelszczyźnie zaczęły się żywiołowo zawiązywać kompanie i to bez związku z podziałem terytorialnym, tzn., że nawet niektóre placówki (wsie) wystawiały kompanie. Dotyczy to szczególnie Zamojszczyzny. Jest to w pewnej mierze zjawisko specyficzne w skali kraju. Na ogół łączenie plutonów w „związki kompanijne” występowało w zgrupowaniach podległych bezpośrednio KG, tj. w „Baszcie” — zgrupowaniu bojowym przeznaczonym do powstania, „Kedywie”, niektórych zgrupowaniach

³¹ Ze zbiorów Z. Klukowskiego, Teczka XLIII; Jak wynika z rozkazu z dnia 15 X 1943 r. nazw pułków nie nadawano związkom oddziałów partyzanckich, patrolom kedywu oraz oddziałom dyspozycyjnym Kedywu Komendy Okręgu, dopóki działały jako siły rozproszone. AZHP, sygn. 203/I-2, k. 39.

Na tym miejscu pragniemy złożyć Pani Zofii Klukowskiej szczególnie wyrazy podziękowania za udostępnienie nam zbiorów po swym Mężu doktorze Zygmuncie Klukowskim.

partyzanckich, a od początku 1944 roku KG zezwalała na ten proces tylko w wypadkach, „jeśli zadania bojowe tego wymagały”³².

STRUKTURA KOMENDY OKRĘGU

Całością pracy konspiracyjnej AK na terenie województwa kierował sztab Komendy Okręgu. Składał się on z oddziałów i służb podległych Komendantowi Okręgu oraz szefowi sztabu, który formalnie pełnił funkcję jego zastępcy. Szczegółową strukturę Komendy Okręgu obrazuje schemat IV. Opracowany on został w oparciu o dokładną analizę całego dostępnego materiału archiwalnego oraz liczne relacje b. członków sztabu Okręgu. Niestety materiał ten nie daje w pełni jasnego poglądu na bezpośrednią podległość niektórych służb i wydziałów poszczególnych oddziałów sztabu.

Prawidłowe rozwiązanie tych problemów jest o tyle trudne, że struktura Komendy Okręgu nie pokrywała się w wielu punktach ze strukturą Komendy Głównej AK. Ponadto warunki konspiracji nie pozwalały często na ścisłe przestrzeganie wewnętrznego regulaminu oraz zasad podległości. Często decydowały tu osobiste kontakty, potrzeba chwili itp. I tak np. nie wiadomo dokładnie czy OPUS był komórką IV Oddziału Sztabu, czy jednostką samodzielną jedynie współpracującą z tym oddziałem. Podobne wątpliwości nasuwa sprawa podległości Wojskowej Służbie Kobiet różnych służb kobiecych (PŻ, V-k, Opus). Sprawy te wymagają dalszych badań, a przede wszystkim zainteresowania nimi b. członków sztabu, gdyż przedstawiony schemat IV może nasuwać szereg uwag.

Całością prac sztabu kierowali komendant okręgu i szef sztabu. Komendant Okręgu dysponował ponadto dwoma adiutantami, którym mógł wydzielić odpowiedni zakres kompetencji, oraz oficerami do specjalnych zadań.

Zasadniczy trzon komendy okręgu stanowiły poszczególne oddziały, Biuro Informacji i Propagandy oraz Kierownictwo Dywersji (Kedyw).

Oddział I zajmował się sprawami organizacyjnymi i personalnymi, sprawozdawczością dotyczącą stanu liczbowego organizacji, planami odtwarzania sił zbrojnych, przygotowaniem planów mobilizacyjnych, sprawami kadrowymi (opracowywanie wniosków awansowych i odznaczeniowych), legalizacją ludzi spalonych (produktowanie dokumentów), ich przerzucaniem oraz niektórymi aspektami akcji scaleniowej. Ponadto oddziałowi temu podlegała służba duszpasterska³³.

Oddział II zajmował się sprawami wywiadu i kontrwywiadu. Dysponował on własną siecią wywiadowczą, która miała za zadanie rozpoznanie dyslokacji sił okupacyjnych na terenie okręgu, obserwację ruchu wojsk nieprzyjaciela na szlakach komunikacyjnych, rozpoznanie oraz infiltrację niemieckich jednostek bezpieczeństwa i policji, agentów

³² „Kronika Kompanii 21 — 11 XI 1943 — VI 1944”, rękops., Arch. KW MO Lublin; Ze zbiorów Z. Klukowskiego: Materiały dotyczące OP 9; Dziennik bojowy OP 9; Relacje J. Turawskiego — „Norberta”, K. Bartoszewskiego — „Wira”, T. Kunczewicza — „Podkowy”, Z. Szumowski — „Sędzimir”, J. Małka — „Zręba” i in.

³³ Relacja Roberta Bijasiewicza; Relacja Mieczysława Zurawskiego z 4 III 1965 r.

i osób współpracujących z okupantem, rozpoznanie innych organizacji, ich stanów, programów oraz działalności, penetrację administracji i gospodarki okupanta, ale także w zakresie tzw. wywiadu obronnego sprawy bezpieczeństwa organizacji. Ponadto oddział ten współpracował z WSS okręgu w zakresie przygotowania tzw. „protokółów zameldowania” do aktów oskarżenia w stosunku do konfidentów, zdrajców, kolaborantów itp.³⁴

Oddział III obejmował sprawy związane ze szkoleniem i planowaniem walki zbrojnej. Kierował konspiracyjnymi szkołami wojskowymi, podlegały mu również wydziały lotnictwa, saperski, artylerii oraz broni pancernej i samochodowej. Wydziały te miały w swoim zakresie całokształt spraw związanych z organizacją, wyszkoleniem i odtwarzaniem tych służb w okresie powstania. Wydział lotnictwa zajmował się ponadto organizacją odbioru zrzutów. Oddział III wypracowywał kolejne warianty planu powstania (wariant „A” i „B”).

Oddziałowi IV podlegały sprawy kwatermistrzowskie, uzbrojenie, służby medycznej, produkcji konspiracyjnej, sprawy budżetowe, zbieranie funduszy, zaopatrywanie oddziałów partyzanckich, współpraca z OPUS-em w zakresie pomocy więźniom, rodzinom prześladowanych itp., a także — intendentura, płatnik, transport (tabory), prowadzenie zrzutów oraz współpraca z „Uprawą”. „Uprawa” stanowiła organizację pomocniczą, w skład której wchodziła właściciele majątków ziemskich, przemysłowcy i handlowcy. Celem jej było uzgadnianie z władzami AK wszelkiego rodzaju świadczeń na rzecz organizacji, a przede wszystkim oddziałów partyzanckich.

Oddział V zajmował się sprawami łączności operacyjnej. W ramy łączności operacyjnej wchodziły: łączność radiowa oraz „drutowa” (telefon, telegraf). Oddział zajmował się prowadzeniem nasłuchu, przekazywaniem meldunków, zdobywaniem wiadomości z zakresu łączności okupanta, jego sposobów wykrywania stacji nadawczych itp. W 1944 roku dysponował on własnym oddziałem o kryptonimie „Pająk”. Zadaniem oddziału, obok szkolenia, było utrzymywanie stałej łączności ze stacjami nadawczymi oraz „przekazywanie informacji Komendy Głównej i Delegatury Rządu do ośrodków dyspozycyjnych znajdujących się na emigracji”³⁵.

Biuro Informacji i Propagandy (BIP) stanowiło samodzielną komórkę podległą bezpośrednio komendantowi okręgu i jego zastępcy. Niektóre dokumenty określają go jako VI oddział Sztabu. Zadaniem BIP-u było kierowanie całokształtem pracy propagandowej, wydawanie prasy i wydawnictw, kolportaż wydawnictw własnych i centralnych, propaganda dywersyjna wobec okupanta, prowadzenie kontrpropagandy w odniesieniu do innych organizacji, wychowanie ideowe członków AK itp. BIP okręgowy według założeń KG składać się miał z następujących referatów: ogólnoorganizacyjnego, propagandowego, informacyjnego, kolportażowego, referatu „K” (walka z propagandą ko-

³⁴ PSZ. T. III, s. 296—313.

³⁵ Rembarz-Dolakowski, ps. Dołęga *Armia Krajowa na Lubelszczyźnie. Łączność i „Pająk” w walce*. Gdynia 1965, s. 12 maszynopis w 4 egzemplarzach, napisany na prośbę autorów.

munistyczną) oraz referatu „Pomoc Żołnierzowi” (PŻ)³⁶. Jak wynika z relacji byłych szefów lubelskiego BIP-u, Wacława Gralewskiego oraz Józefa Rolińskiego, nie wszystkie referaty były zorganizowane³⁷. Jak wydaje się w lubelskim BIP-ie obsadzone były tylko referaty kolportażowy i „PŻ”³⁸.

Do zadań „PŻ” należały: praca oświatowo-kulturalna wśród żołnierzy, pomoc materialna żołnierzom w lesie, pomoc dla rodzin żołnierzy AK oraz przygotowanie kadry dla pracy kulturalno-oświatowej w wojsku w okresie odtwarzania sił zbrojnych³⁹.

Kierownictwo Dywersji znane pod kryptonimem „Kedyw” miało za zadanie: planowanie i kierowanie bieżącą akcją sabotażową i dywersyjną, kierowanie akcją oddziałów dyspozycyjnych Kedywu KO, szkolenie dowódców patroli i wykonawców akcji dywersyjnych i sabotażowych, zaopatrywanie odcinka walki czynnej w sprzęt, materiały i środki⁴⁰. Etat przewidywał na szczeblu KO referaty: sabotażowo-dywersyjny, operacyjny oraz zaopatrzenia. Kedyw okręgowy operacyjnie podlegał Kedywowi Komendy Głównej, organizacyjnie — Komendzie Okręgu. Początkowo w zakres czynności Kedywu wchodziły organizacja, dowodzenie i planowanie walki oddziałów partyzanckich.

Geneza Kedywu sięga tzw. „Związku Odwetu” utworzonego w kwietniu 1940 roku. Został on wówczas dla bezpieczeństwa wydzielony z całości organizacji, pracując na zupełnie odrębnej sieci łączności. W styczniu 1943 roku Komendant Główny AK wydał wytyczne w sprawie powołania Kedywu w terenie na siatce dawnego Związku Odwetu⁴¹.

Łączność konspiracyjna (V-k) składała się z następujących działów pracy: łączności wewnętrznej (w obrębie sztabu okręgu), łączności zamiejscowej (z KG, inspektoratami, obwodami), kancelarii i komórki szyfrowej oraz archiwum. Zadaniem V-k było ustalenie i prowadzenie punktów kontaktowych, alarmowych i mobilizacyjnych, zorganizowanie i kierowanie służbą kurierską dla utrzymywania stałej łączności, bieżące prowadzenie kancelarii oraz zapewnienie sprawnego działania konspiracyjnej poczty. Służba ta miała charakter usługowy

³⁶ Organizacja BIP w Okr. Kieleckim, AZHP sygn. 203/VII-3, K. 14—16.

³⁷ Fakt ten potwierdza artykuł Al. Skarżyńskiego *Niektóre aspekty działalności BIP-u Komendy Głównej AK*. (Wojskowy Przegląd Historyczny 1961, nr 3, s. 64), w którym czytamy: „Na pewnych terenach aparat ten był stosunkowo szeroko rozbudowany, w innych natomiast jak np. kieleckie, lubelskie, białostockie oraz całość ziem „włączonych” do Rzeszy istniały tylko związki komórek propagandowych”. W. Gralewski i J. Roliński podkreślają np. w swych relacjach, że w lubelskim BIP-ie nie było nigdy referatu „K”.

³⁸ Zygmunt Szubartowski: „Moja działalność w lubelskim BIP-ie”, maszynopis przesłany autorom; Relacja ustna Stefana Wolskiego ps. Tomasz złożona autorom w dniu 4 III 1965 r.

³⁹ „Rola, postawa i zadania instruktoerek PŻ” — dokument przekazany wraz z relacją ustną przez Zofię Putz — „Michalinę” w dniu 16 IX 1965 r.

⁴⁰ „Uporządkowanie odcinka walki czynnej” — Rozkaz KG z 22 I 1943 r., AZHP, sygn. 203/I-2, k. 15.

⁴¹ Tamże.

wobec wszystkich oddziałów sztabu i opierała się na elemencie kadrowym, odpowiednio przeszkolonym przez Wojskową Służbę Kobiet⁴².

Wojskowa Służba Kobiet (WSK) powołana została w maju 1942 roku. Zadaniem jej było przygotowanie i wprowadzenie kobiet do pracy w konspiracji w zakresie służby sanitarnej, gospodarczej, łączności, opieki nad żołnierzami i więźniami, pracy biurowej dowództw, wydawniczej, propagandowej itp. Na czele WSK w okręgu stała referentka wojewódzka, której podlegały sekcje odpowiadające wymienionym służbom⁴³.

Wojskowa Służba Ochrony Powstania (WSOP) powołana została w 1941 roku⁴⁴. Jej oddziały rekrutowały się z roczników starszych. Zorganizowana była, podobnie jak oddziały I rzutu, w plutony. Zadania WSOP-u sprowadzały się do ochrony obiektów wojskowych w okresie powstania, instytucji użyteczności publicznej, zakładów przemysłowych, urządzeń komunikacyjnych i ośrodków łączności, a po wyzwoleniu łącznie z Administracją Zastępczą do zwalczania dywersji, partyzantki i spadochroniarzy wroga, ochrony obozów jeńców, internowanych i więźniów, zapewnienia ładu i spokoju wewnętrznego⁴⁵.

Centralna Opieka Podziemna kryptonim „OPUS” zajmowała się głównie pomocą dla więźniów i ich rodzin. Utrzymywała one ściśle kontakty z lekarzami i szpitalami, do których kierowano chorych, rannych i zagrożonych przez gestapo. W jej ramach działała komórka wysyłania paczek do więzień i obozów, komórka sanitarna oraz komórka wypłaty zapomóg. W OPUS-ie pracowały wyłącznie kobiety. OPUS współpracował, a nawet podlegał Oddziałowi IV KO, od którego otrzymywał środki i fundusze. Współpracował także z WSK, odpowiednią komórką w Delegaturze oraz z RGO i PCK, gdzie miał swoich ludzi⁴⁶.

Wojskowy Sąd Specjalny był komórką samodzielną przy Komendzie Okręgu. Powołany został na szczeblu centralnym 4 XII 1939 roku. Podlegały mu przestępstwa przewidziane w przepisach karnych, popełnione przez osoby wojskowe (członków AK), a także, jak stwierdza statut, „przestępstwa godzące bezpośrednio w bezpieczeństwo Armii Krajowej”. Sprawy rozpoznawało kolegium w składzie trzech sędziów, z których jeden pełnił funkcję przewodniczącego. Komplet sędziowski w myśl statutu powoływał Komendant Okręgu⁴⁷.

⁴² „Wytyczne organizacji łączności konsp. V-k” — Instrukcja KO z dnia 21 XII 1943 roku. Zbiory dr Z. Klukowskiego; Relacja Marii Czyżowej ps. Agnieszka złożona autorom 25 III 1965 r.; List do autorów Laury Kozłowskiej ps. Wanda z 20 IV 1965 r.

⁴³ PSZ. T. III, s. 116; Relacja ustna Marii Czyżowej spisana przez autorów 25 VII 1965 r.

⁴⁴ Początkowo do 1943 r. nosiła nazwę Służba Ochrony Powstania (SOP). Patrz: PSZ. T. III, s. 117.

⁴⁵ „Rozkaz KO SZ z dnia 15 VIII 1943 r.”. Archiwum KW PZPR w Lublinie, Zespół BCh,teczka 13; „Opracowanie i ochrona obiektów przemysłu wojennego...” Rozkaz KG AK z dnia 3 VII 1944, AZHP, sygn. 203/I-2, k. 70.

⁴⁶ Irena Rembarz ps. Danuta: OPUS, maszynopis, w posiadaniu R. Bijasiewiczza; Relacja ustna teź z 27 VIII 1965 r.

⁴⁷ „Statut Wojskowych Sądów Specjalnych” b.d., Ze zbiorów Z. Klukowskiego,teczka XLV.

OBSADA PERSONALNA KOMENDY OKRĘGU, INSPEKTORATÓW
I KOMEND OBWODOWYCH

Niniejsze zestawienie jest pierwszą próbą odtworzenia obsady personalnej dowództw w obrębie okręgu. W zestawieniu tym wykazano w poszczególnych okresach tylko te funkcje, które wiążą się z konkretnym pseudonimem lub nazwiskiem. To znaczy, że wykazanie w składzie którejs z komend obwodowych tylko kilku funkcji nie świadczy, że komenda ta ograniczała się tylko do takich etatów.

Niekiedy podana w wykazie osoba może budzić zastrzeżenia, czy faktycznie funkcję tę pełniła. Pomyłka może polegać jednak na tym, że autorzy podali bądź nazwisko okupacyjne, a nie prawdziwe, bądź jeden z używanych wtedy pseudonimów.

Autorzy nie podali w wykazie bliższych danych o wykazanych osobach (stopień, zawód, przynależność do przedwojennych jednostek wojskowych itp.) ze względu na brak pełniejszych danych oraz brak kolejnych list awansowanych.

KOMENDA OKRĘGU
X—XI 1939 — VII 1940

Komendant okręgu	— Józef Spychalski — „Socha”, „Stryjek”
Zastępca i szef sztabu	— Marian Drobik — „Wujek”
Zastępca do spraw cywiln.	— Stefan Lelek — „Sowa” (do III 1940)
Oficer organizacyjny	— Stefan Sikorski — „Smoła”, „Okoń”
Oficer łączności	— Leon Protasiewicz — „Suszkowski”
Oficer łączności konspiracyjnej	— Celina Iwanowska — „Celina”
Oficerowie do specjalnych zleceń	Wiktorja Bielakowa — „Wikta” — Robert Bijasiewicz — „Orlik” (od I do II 1940) — Aleksander Michałowski — „Sokół”

VIII 1940 — III—IV 1941

Komendant okręgu	— Tadeusz Pełczyński — „Adam”, „Alois”, „Ścibor”, „Grzegorz”
Szef sztabu	— Jerzy Zalewski — „Józef”, „Jabłoński” (do I 1941) — Kazimierz Tumidajski — „Edward”
Oficer organizacyjny	— Stanisław Henzel — „Stanisław”
Oficer wywiadu	— Jerzy Piasecki — „Jerzy”, „Henryk”
Oficer łączności	— Mieczysław Komarski — „Wojtek”, „Stefan”
Łączność konspiracyjna (V k)	Wiktorja Bielakowa — „Wikta” — Maria Walciszewska — „Jadwiga” (do 18 II 1941)

III—IV 1941 — XII 1942

Komendant okręgu	—	Ludwik Bittner — „Halka”, „Krakowiak” „Baza”, „Tarnowski”
Szef sztabu	—	Kazimierz Tumidajski — „Edward”, „Marcin”
	Oddział I sztabu (personalno-organizacyjny)	
Szef	—	Janusz Zaprawa — Ostromencki — „Janusz”
Zastępcy	—	Jan Kucharczak — „Andrzej”, „Kazimierz” — Robert Bijasiewicz — „Orlik”
	Oddział II sztabu (wywiad i kontrwywiad)	
Szef	—	Bronisław Orłowski (do VI 1942) — „Ludwik” (od VI—VII 1942)
Zastępca	—	Stanisław Lipiński (do IV 1942)
	Oddział III sztabu (operacyjny, wyszkolenie) ⁴⁸	
	Oddział IV sztabu (kwatermistrzostwo, intendentura)	
Szef	—	Władysław Krzan — „Bronisław”, „Dembski”
	Oddział V sztabu (łączność operacyjna)	
Szef	—	Mieczysław Komarski — „Wojtek”, „Rudolf”, „Stefan”
Zastępca do spraw telefonii i telegrafii	—	Leon Rembarz — „Dołęga”
Zastępca do spraw radia	—	Roman Szyszkowski — „Wilhelm”
	Biurowo Informacji i Propagandy	
Szef	—	Wacław Gralewski — „Szymon”, „Victoria”
Zastępca	—	Zygmunt Szubartowski — „Jawor”
Kierownik kolportażu	—	Stefan Wolski — „Tomasz”
Kierowniczką referatu	—	
Pomoc Żołnierzowi (PŻ)	—	Zofia Gryga — „Michalina”
	Związek Odwetu (ZO)	
Szef	—	Alfons Faściszewski — „Konar”, „Majsterek”
	Wojskowa Służba Kobiet (WSK)	
Referentka wojewódzka	—	Maria Czyżowa — „Józefa”, „Agnieszka”
Zastępczyni	—	Danuta Magierska — „Weronika”
	Opieka nad Uwięzionymi i Spalonymi (OPUS)	
Kierowniczką	—	Matylda Kowalewska — „Iza” (od II 1942)
Zastępczyni	—	Róża Błuszczynska — „Róża” — Irena Antoszevska — „Danuta”

⁴⁸ Obsady personalnej III oddziału sztabu w tym czasie nie udało się ustalić. „Übersichtsplan der geh. poln. Militärorganisation „SSS”... j.w. podaje, że na czele tego oddziału stał kapitan Kazimierz Lech ps. Lukas. Poza tym dokumentem autorom nie udało się uzyskać potwierdzenia w żadnym innym dokumencie. Również nikt z byłych członków Komendy Okręgu tego nie potwierdza.

I 1943 — VII 1944

- Komendant okręgu — Kazimierz Tumidajski — „Edward”, „Marcin”
 Szef sztabu — Franciszek Żak — „Wir”, „Ignacy” „Zuzia”, „Doktor”
 Adiutanci — Antoni Wieczorek — „Ścibor”
 — Mieczysław Żurawski — „Włóczęga” (od VI 1944)

Oficer do specjalnych zleceń — Mieczysław Tudrej

Oddział I sztabu
do III 1944

- Szef — Jerzy Antoszewicz — „Iwo”
 Zastępca — Robert Bijasiewicz — „Orlik” (od III 1944)
 Szef — Robert Bijasiewicz — „Orlik”
 I zastępca — Bogdan Kossowski — „Zenek”, „Zaorski”
 II zastępca do spraw legalizacji — Stępiak
 Kierownik referatu personalnego — Mieczysław Żurawski — „Włóczęga” (do VI 1944)
 Kierownik wydziału prawnego — Kazimierz Leszczyński — „Leszcz”
 Referent mobilizacyjny — Tomasz Chmielnikowski
 Kapelan okręgu — Ks. Aleksander Iwanicki — „Achilles”

Oddział II sztabu

- Szef — Aleksander Franciszek Bieniecki — „Łódzia”
 Zastępca do spraw wywiadu — Michał Górski — „Zbyszek”
 Zastępca do spraw kontrwywiadu — Zenon Żurek — „Zenon”, „Leon”, „Lech”

Oddział III sztabu

- Szef — Jan Kucharczak — „Kazimierz”, „Andrzej”
 Zastępca — „Lin”
 Instruktorzy podchorążówek — Wiktor Engelking — „Prot” (do 1944)
 — Jan Roliński — „Jan” (jesień 1943)
 — Mirosław Grabowski — „Prawdzic”

Lotnictwo

- Szef lotnictwa — Janusz Mościcki — „Jacek”, „Bocian”
 Zastępca — Jerzy Iszkowski — „Kord”, „Orczyk”
 Referent zrzutów — „Kryształ”

	Służba saperska
Szef	— Tadeusz Lisiecki
	Broń pancerna i samochodowa
Szef	— Mieczysław Smoleński
	Artyleria
Szef	— „Piotr”
	Oddział IV sztabu
Szef	— Władysław Krzan — „Bronisław”
Zastępca i płatnik	— Władysław, Wawrzyniec Pawlicki — „Zych”
Inspektor uzbrojenia	— Rybiński — „Krak”, „Chmiel”
Kierownik „Uprawy”	— Zygmunt Lachert
	— Kazimierz Rojowski
	Służba sanitarna
Szef	— Aleksander Rybiński — „Prawdziec”
	Służba weterynaryjna
Szef	— Eugeniusz Górniewicz ⁴⁹
	Służba taborowa i remontu
Szef	— Stanisław Łabędzki — „Łabędź” (do XII 1943)
	Oddział V sztabu
Szef	— Mieczysław Komarski — „Wojtek” „Władysław”
Zastępca do spraw telefonii i telegrafii	— Roman Szyszkowski — „Wilhelm” (do III—IV 1944) ⁵⁰
Zastępca do spraw radia	— Leon Rembarz — „Dołęga”
Referent łączności drutowej	— Stefan Dittrych — „Brandis”
	Biuro Informacji i Propagandy do XII 1943
Szef	— Wacław Gralewski — „Szymon”, „Victoria”
Zastępca	— Zygmunt Szubartowski — „Jawor”
Kierownik kolportażu	— Stefan Wolski — „Tomasz”
Kierowniczką referatu PŻ	— Zofia Gryga — „Michalina”
	XII 1943 — I 1944
Szef	— Jan Roliński — „Jan”

⁴⁹ Stanowisko to formalnie nie było obsadzone. W ramach Odbudowy Sił Zbrojnych (OSZ) przewidziany był na nie pik lekarz Górniewicz, który w tym czasie przebywał w więzieniu na Zamku w Lublinie. Relacja Leona Rembarza — „Dołęgi” z dnia 21 VIII 1965 r., s. 5.

⁵⁰ Stanowisko to po przeniesieniu „Wilhelma” do komendy Obwodu Lublin nie zostało obsadzone. Sprawami tymi zajmował się osobiście szef oddziału. Relacja Leona Rembarza — „Dołęgi” z 21 VIII 1965 — spisana przez autorów, s. 1.

	IV—V 1944 — VII 1944 ⁵¹
Szef	— Marian Tułacz — „Jacek”, „Wierch”
Zastępca	— Stanisław Magierski — „Jacek II”
	Kierownictwo Dywersji (Kedyw)
Szef	— Janusz Nawrat — „Lucjan”
Zastępca	— Andrzej Witkowski — „Andrzejek”
	Łączność konspiracyjna (V k) do I—II 1944
Szef	— Halina Władykowa — „Baśka”
Zastępca	— Eugenia Wachowska — „Emilia” od II 1944
Szef	— Eugenia Wachowska — „Emilia”
Kierowniczką szyfrantek	— Irena Perkowska — „Magda”
Kierowniczką kurierek	— Jadwiga Wyczółkowska — „Jadwiga”
Kierowniczką kancelarii okręgu	— Anna Pankowska — „Grażyna” (do I 1944) — Laura Kozłowska — „Wanda”
	Wojskowa Służba Ochrony Powstania (WSOP) do IV—V 1944
Inspektor	— Marian Tułacz — „Step”, „Wierch”, „Jacek”
Zastępca	— „Witkowski”
Adiutant	— Józef Bryks — „Boruta”
	IV—V 1944 — VII 1944
Inspektor	— Sokołowski (?)
	Wojskowa Służba Kobiet (WSK)
Referentka wojewódzka	— Maria Czyżowa — „Agnieszka”, „Józefa”
Zastępczyni	— Danuta Magierska — „Weronika”
	Centralna Opieka Podziemia (OPUS) do III 1944
Kierowniczką	— Matylda Kowalewska — „Iza”
Zastępczyni	— Irena Antoszevska — „Danuta”
	III 1944 — VII 1944
Kierowniczką	— Irena Antoszevska — „Danuta”
	Wojskowy Sąd Specjalny
Przewodniczący Wojskowego Sądu Specjalnego	— Szymon Gałkowski — „Leonard”
Prokurator WSS	— Stefan Wolski II „Jawor”, „Florian”

⁵¹ Prawdopodobnie po Janie Rolińskim „Janie”, szefem BIP-u na krótki czas został Hałas ps. Głaz. Być może, że funkcji formalnie nie przejął, stąd brak potwierdzenia w dokumentach lubelskiego BIP-u. Relacja Zofii Putz z 25 IX 1965 — spisana przez autorów.

INSPEKTORAT LUBLIN

IV—V 1941 — IX 1942

Inspektor rejonowy	— Michał Stempkowski — „Barbara” ⁵²
	X 1942 — I 1944
Inspektor rejonowy	— Andrzej Rzewuski — „Fok”
Zastępca	— Franciszek Majlich — „Bezan”, „Szpak”
Oficer wywiadu	— „Szttag” (Zdzisław Gloger?)
Kwatermistrz	— Wiktor Wieruszewski — „Wujek” (od 1943)
Oficer płatnik	— Stanisław Rzewuski
Referentka WSK	— Zofia Pelczarska — „Ciotka” (od 1943)
Oficer łączności	— Wróblewski — „Hanka”

jesień 1943 — V 1944

Inspektor rejonowy	— Stefan Jasiński — „Nurt”
Zastępca	— Franciszek Majlich — „Bezan” (do IV 1944)
Adiutant	— Franciszek Rzączyński — „Tomasz”
Oficer wywiadu	— „Szttag”
Kwatermistrz	— Wiktor Wieruszewski — „Wujek”
Oficer płatnik	— Stanisław Rzewuski
Oficer taktyczny	— „Taran” ⁵³
Oficer zrzutów (podkomornik)	— Aleksander Sarkisow — „Andrzej”, „Czarnota”, „Szaruga” (do VII 1944)
	— Jan Podhajski — „Powój”
Oficer lotnictwa	— Wróbel — „Ikar”
Kierownik BIP	— Eugeniusz Piotrowicz — „Roman”
Lekarz	— dr Edward Scholtz
Szef Kedywu	— Stanisław Jagielski — „Siapek” (do XII 1943)
	— Hieronim Dekutowski — „Zapora”

Obwód Lublin⁵⁴

X—XI 1939 — I 1940

Komendant obwodu	— Stanisław Krawczyk — „Smętny”
------------------	---------------------------------

⁵² W tym czasie sztab inspektoratu nie był jeszcze zorganizowany. Inspektor miał do dyspozycji tylko adiutanta i oficerów do specjalnych zleceń. Relacja Michała Stępowskiego — „Barbary” z 24 XI 1965 r.

⁵³ Kapitan „Taran” został mianowany rozkazem personalnym Inspektoratu Lublin nr 52 z dnia 7 IV 1944 „do zastępowania inspektora podczas jego nieobecności”. Patrz: Archiwum KW MO Lublin — zespół AK.

⁵⁴ Do wiosny obwód Lublin składał się z obwodu Lublin miasto i Lublin powiat (nazywany również „Obwodem wieś”) pod wspólną komendą. Wskazuje m. in. na to oddzielna numeracja rejonów w obwodach. Zastępca komendanta był w zasadzie komendantem powiatu. W 1943 roku zaczęto tworzyć oddzielne sztaby komend obwodów, jednak w dalszym ciągu pod jedną zasadniczą komendą. W marcu lub kwietniu utworzono oddzielny obwód Lublin — powiat. Patrz: Archiwum KW MO Lublin — Sprawozdanie za okres 15 IV do 31 V 44 r. kwatermistrza 623 do 622 z dnia 22 VI 1944; Relacja Stanisława Piotrowskiego — „Jara” z dnia 29 XI 1965 r. — spisana przez autorów oraz Jana Rolińskiego — „Jana” z 23 IX 1965 r., s. 7.

	I 1940 — I 1941
Komendant obwodu	— Jan Górski — „Zenon”
Zastępca	— Franciszek Zapolski
Komendant miasta	— Jerzy Wawrzyszak — „Jur”
	II 1941 — IV 1942
Komendant obwodu	— Tomasz Skarżyński — „Ambroży”, „Bóbr”
Zastępca	— Robert Bijasiewicz — „Orlik”, „Jadzia”, „Biskup”
Adiutant	— „Pchełka”
W składzie komendy byli również: Marian Tatarczuk i Andrzej Paulo de Silva.	
	IV 1942 — VII 1942
Komendant obwodu	— Robert Bijasiewicz „Orlik”
Zastępca do spraw powiatu	— Aleksander Sarkisow — „Czarnota”, „Szaruga” (do V 1942)
	— Stanisław Piotrowski — Korszun”
	VII 1942 — IX—X 1943
Komendant obwodu	— Jan Roliński — „Jan”
Zastępca i oficer organizacyjny	— Bolesław Kapica — „Walicki”, „Ponury”, „Spójniak”, „Spójnicki”
Adiutant	— „Antek”
Kwaternistrz	— Wiktor Wieruszewski — „Wujek” (do 1943)
Komendant powiatu	— Stanisław Piotrowski — „Korszun”, „Step”
Komendant miasta	— Stefan Dębicki — „Jaksa”, „Kmicic” (od X 1943)
Referentka WSK	— Zofia Pelczarska — „Ciotka”
Kapelan	— ks. Stanisław Pilczer — „Rex”, „Grab”
	IX 1943 — IV 1944
Komendant obwodu	— Konrad Schmeding — „Konrad”, „Młot”
	O b w ó d L u b l i n - m i a s t o
	IV 1944 — VII 1944
Komendant obwodu	— Stefan Dębicki — „Kmicic”, „Jaksa”
Zastępca	— Janusz Bąkowski — „Narewicz”, „Mur”
Oficer wywiadu	— „Mohart”
Inspektor WSOP	— Marian Fijałkowski — „Michał”, „Szczyt”
Oficer wyszkolenia	— Wacław Modzelewski — „Zawada”
Referentka WSK	— Zofia Pelczarska — „Ciotka”
Lekarz	— Scholtzowa
Kapelan	— ks. Stanisław Pilczer — „Rex”, „Grab”
	O b w ó d L u b l i n - p o w i a t
	IV 1943 — IV 1944
Komendant powiatu	— Stanisław Piotrowski — „Korszun”
I zastępca i kwaternistrz	— Stanisław Stecki — „Radwan”, „Lisowczyk”

II zastępca	— Stanisław Smyk — „Buńczuk”
Referent wywiadu i kontrwywiadu	— Bogdan Michalik — „Wilk”
Referent wykształcenia i uzbrojenia	— Aleksander Łabędź — „Aleksander”
Dowódca poczty	— Aleksander Sarkisow — „Szaruga”
Lekarz	— Stefan Sobieszek — „Wrak”
Kapelan	— ks. Eugeniusz Stańczak — „Robak”
IV 1944 — VII 1944	
Komendant obwodu	— Stanisław Piotrowski — „Jar”, „Step”
I zastępca ⁵⁵	— Stanisław Stecki — „Radwan”, „Lisowczyk”
II zastępca i oficer do spraw BCh	— Stanisław Szacoń — „Pałka”
Adiutant	— Bogdan Michalik — „Wilczur”
Oficer organizacyjny	— Borys Ogrodnik — „Halicz”, „Rawita”
Oficer wykształcenia	— Józef Moskała — „Nasz”, „Juhas”
Oficer broni	— Stanisław Smyk — „Buńczuk”
Oficer wywiadu	— Roman Szyszkowski — „Wilhelm”
Oficer kontrwywiadu	— August Mazurkiewicz — „Leszczyc”
Oficer łącznikowy	— Tadeusz Sowa — „Sarmata”, „Spartanin” od V 1944)
Inspektor WSOP	— Marian Fijałkowski — „Michał”, „Szczyt”
Kwatermistrz	— Feliks Urbański — „Grabiec”
Oficer żywnościowy	— Eugeniusz Wroński — „Szczygieł”
Oficer płatnik	— Leon Kończakowski — „Poraj”
Oficer materiałowy	— Kończakowski — „Gryf”
Kierownik BiP	— Stefan Gorajski — „Figuś” (od VII 1944)
Lekarz	— Stefan Sobieszek — „Wrak”
Kapelan	— ks. Eugeniusz Stańczak — „Robak”
Referentka WSK	— Jadwiga Wolska — „Marta”
O b w ó d L u b a r t ó w	
X 1939 — I 1940	
Komendant obwodu	— Jan Królikowski — „Taran”
W składzie komendy	byli również: Adam Moździeński i Stefan Rafalski
I 1949 — VII—VIII 1940	
Komendant obwodu	— „Dereń”
Zastępca	— Roman Jaworski — „Grab”, „Jarosz”
Adiutant	— Adam Moździeński — „Chodnik”
VII—VIII 1940 — X 1942	
Komendant obwodu	— Roman Jaworski — „Grab”
Zastępca	— Jan Raczkowski — „Turek” (do V 1941/44)
	— Roman Jezior — „Okoń”

⁵⁵ Po scaleniu AK z BCh zastępcą komendanta obwodu Lublin powiat został oficer BCh Stanisław Szacoń — „Pałka”. Poprzedni I zastępca komendanta obwodu — Stanisław Stecki — „Radwan” w dalszym ciągu sprawował funkcję zastępcy, lecz ograniczono jego kompetencje do północnej części powiatu. Relacja Stanisława Piotrowskiego — „Jara”... j.w., s. 4, natomiast „rozkaz personalny sztabu obwodu 497/II z dnia 21 VII 1944” nie uwzględnia „Pałki” jako zastępcy komendanta obwodu. Archiwum KW MO Lublin.

Adiutant i oficer organizacyjny	— Roman Jezior — „Okoń” (do V 1941)
Oficer wywiadu	— Edward Budzyński — „Dąbrowa”
Kwatermistrz	— Józef Bazan — „Płomień”
Kierownik BiP	— Adam Moździeński — „Chodnik”
Inspektor WSOP	— Kosior (do X 1942)
	— Jan Dzieścielak — „Zbigniew”
Referentka WSK	— Aniela Miduchówna — „Kama”
Kapelan	— ks. Aleksander Szulc
X 1942 — I 1943	
P.o. komendanta obwodu	— Roman Jezior — „Okoń”
Oficer wywiadu	— Edward Budzyński — „Dąbrowa”
	— Słonimski — „Władek”
Kwatermistrz	— Józef Bazan — „Płomień”
Oficer płatnik	— Czesław Edelman — „Cymon”
Oficer łączności	— Jan Filipowicz — „Witold”
Kierownik BIP	— Karol Skaruch — „Warta”
Oficer radio-odbiorczy	— Adam Moździeński — „Chodnik”
Inspektor WSOP	— Jan Dzieścielak — „Zbigniew”
Referentka WSK	— Aniela Miduchówna — „Kama”,
Lekarz	— „Stok”
Kapelan	— ks. Aleksander Szulc
I 1943 — I 1944	
Komendant obwodu	— Adam Domaradzki — „Don”
I zastępca	— Roman Jezior — „Okoń” (do IV 1943)
	— Edmund Szczerski — „Michał” (od IV 1943)
II zastępca	— Roman Jezior — „Okoń”
Adiutant	— Marian Adamski — „Leszcz” (od IV 1943)
Oficer ewidencyjny	— „Brzoza” (od IV 1943)
Oficer wywiadu	— Słonimski — „Władek” (do 1 V 1943)
	— Józef Karczewski — „Dżo” (od IV 1943)
Zastępca do spraw kontrwywiadu	— Słonimski — „Władek”
Oficer broni	— „P.15”
Oficer dywersji	— Stefan Dębicki — „Jaksa” (do X 1943)
Kwatermistrz	— Józef Bazan — „Płomień”
Oficer płatnik	— Czesław Edelman — „Cymon”
Referent saperów	— Pilcher — „Złoty Lis”
Oficer łączności	— Jan Filipowicz — „Witold”
Kierownik BIP	— Karol Skaruch — „Warta” (do IV 1943)
	— Bronisław Andrzejewski — „Wincenty”
Oficer radio-odbiorczy	— Adam Moździeński — „Chodnik”
Inspektor WSOP	— Czesław Gregorowicz — „Wojciech”, „Jaromir”
Referentka WSK	— Aniela Miduchówna — „Kama”
Lekarz	— „Stok”
Kapelan	— ks. „Ina”

I 1944 — IV 1944

Komendant obwodu	— Edmund Szczerski — „Michał”
I zastępca	— Roman Jezior — „Okoń”
Kierownik BIP	— Karol Skaruch — „Warta”
Poza tym skład komendy nie uległ zmianie.	

IV 1944 — VII 1944

Komendant obwodu	— Roman Jezior — „Okoń”
I zastępca	— Czesław Gregorowicz — „Jaromir”
II zastępca	— Aleksander Fil — „Foch”
Adiutant	— Marian Adamski — „Leszcz”
Oficer organizacyjny	— „Słomka”
Oficer wywiadu	— Józef Karczewski — „Dżo”
Oficer kontrwywiadu	— Jerzy Weber — „Jerzy”, „Klimunt” (do VII 1944)
Oficer wyszkolenia	— Adam Domaradzki — „Don”
Kwatermistrz	— Józef Bazan — „Płomień”
Oficer broni	— „P. 15”
Oficer płatnik	— Czesław Edelman — „Cymon”
Referent saperów	— Pilcher — „Złoty Lis”
Oficer artylerii	— Dumało — „Dominik”
Kierownik BIP	— Karol Skaruch — „Warta”
Oficer radio-odbiorczy	— Adam Moździeński — „Chodnik”
Inspektor WSOP	— Czesław Tarka — „Mały”, „Stok”
Zastępca	— Roman Mika — „Pług”
Referentka WSK	— Aniela Miduchówna — „Kama”
Lekarz	— „Stok”
Kapelan	— ks. „Ina”

INSPEKTORAT CHEŁM

V 1942 — IX 1942

Inspektor rejonowy	— Anatol Sawicki — „Siwy”, „Młot”
Adiutant i oficer organizacyjny	— Aleksander Skorupa — „Sokół”
Oficer inspekcyjny	— Władysław Zalewski — „Leśnik” (do VII 1942)
Oficer wywiadu	— Władysław Chachaj — „Andrzej”

IX 1942 — VII 1944

Inspektor rejonowy	— Władysław Zalewski — „Leśnik”, „Nowina”
Zastępca	— Franciszek Jarocki — „Jadźwing” (od II 1944)
Oficer do specjalnych zleceń	Bolesław Flisiuk — „Jarema”
Adiutant	— Wacław Słomkowski — „Wilcz”
Oficer wywiadu	— Franciszek Mazur — „Małwa”
Oficer kontrwywiadu	— Wacław Soroka — „Halny” (od III 1944)
Oficer łączności	— Bogdan Babiejczuk — (od 24 IV 1944)
	— Oskar Andruszkiewicz
Inspektor WSOP	— Józef Litwin — „Szczupak” (od II 1944)
Referentka WSK	— Anna Jarocka — „Alma”

Oficer zrzutów	— Janusz Kraus — „Poręba”
Kedyw	— „Jabłoński” (do XII 1943)
	— Janusz Kraus — „Poręba”
BIP	— Jan Zadrąg — „Znicz”
Lekarz	— Żarnowski — „Żar”
Kapelan	— ks. Alojzy Mrozek — „Stanisław”
OBWÓD CHEŁM	
XI—XII 1939 — VI 1940	
Komendant obwodu	— Józef Kot — „Tadeusz”
Oficer organizacyjny	— Aleksander Skorupa — „Sokół”, „Góra”
VI 1940 — IX 1940	
Komendant obwodu	— Jan Roliński — „Andrzej”
Zastępca	— Władysław Szymański — „Włodzimierz”
Oficer organizacyjny	— Aleksander Skorupa — „Sokół”, „Góra”
W składzie komendy byli również: Hamerski, Franciszek Krakiewicz, Zgorzelski i J. Kot (do VII—VII 1940)	
X 1940 — III 1941	
Komendant obwodu	— Władysław Szymański — „Włodzimierz”
XI 1941 — IV 1942	
Komendant obwodu	— Wiktor Piątkowski — „Singiel”
Zastępca	— Franciszek Krakiewicz — „Góral”
Adiutant i oficer organizacyjny	— Aleksander Skorupa — „Sokół”, „Góra”
Oficer wywiadu	— Wiktor Mazurkiewicz — „Skiba”
Oficer łączności	— Jan Stankiewicz
Oficer łączności kolejowej	— Jan Aftanas
Referentka WSK	— Bronisława Kulkówna
Lekarz	— dr Gierałowski
Komendant miasta Chełm	— Zenon Waśniewski
IV 1942 — IX 1942 ⁵⁶	
Komendant obwodu	— Bolesław Rusin — „Żółkiewski”
IX 1942 — VIII 1943	
Komendant obwodu	— „Stefan”
Zastępca	— Władysław Rybicki — „Roman”
Adiutant	— Witold Fałkowski — „Wik”
Oficer wywiadu	— Aleksander Artymko — „Koleś”
Kwatermistrz	— Tomasz Kędzior — „Tom”

⁵⁶ W początkach maja gestapo aresztowało część działaczy konspiracyjnych w obwodzie Chełm m. in. Wiktorą Piątkowskiego. Druga fala aresztowań nastąpiła w nocy z 7 na 8 października 1942 roku, aresztowano wówczas większość członków sztabu obwodu. Aresztowania te spowodowały, że sztab komendy obwodu Chełm przez dłuższy czas nie był zorganizowany. Fotokopia pisma Komendatury Policji i Służby Bezpieczeństwa Okręgu Lubelskiego z dn. 7 VI 1942, znajdującego się w Arch. KW MO w Lublinie; Relacja Wiktorą Piątkowskiego „Singla”, z dnia 10 X 1965 — spisana przez autorów, s. 1—3; Aleksander Skorupa, Witold Fałkowski: „Ruch oporu w Chełmie i powiecie w dniach okupacji hitlerowskiej”, s. 8 — Arch. ZO ZBoWiD w Lublinie.

VIII 1943 — VII 1944

Komendant obwodu	— Leon Bornus — „Klucznik”, „Barcicki”
Zastępca	— Władysław Rybicki — „Roman
Adiutant	— Pyzik — „Wit”
Kwatermistrz	— Tomasz Kędzior — „Tom”
Oficer wywiadu	— Aleksander Artymko — „Koleś”

Obwód Krasnystaw
1939 — III 1941

Komendant obwodu	— Stanisław Małecki — „Rawicz”
Adiutant	— Kazimierz Mielnik

VI 1941 — V 1942

Komendant obwodu	— Anatol Sawicki — „Młot”
Zastępca	— Piwowar
Adiutant	— Wincenty Grudzień — „Wyrwa”
Oficer wywiadu	— Władysław Chachaj — „Andrzej”, „Baryka”
Oficer łączności	— Władysław Syposz — „Szum”

Jesień 1942 — II 1944

Komendant obwodu	— Franciszek Jarocki — „Jadźwing”
I zastępca	— Kazimierz Kapłon — „Kalina”
II zastępca	
i kwatermistrz	— Kazimierz Strycharz — „Gniewosz”
Adiutant	— Wincenty Grudzień — „Wyrwa”
Oficer wywiadu	— Józef Jarosz — „Kosiba”
	— Józef Wiśniewski — „Olcha”, „Brzoza”
Oficer broni	— Julian Kisielewicz
Inspektor WSOP	— Władysław Drozdowski — „Aleksander”
Oficer dywersji	— Karol Kiszczak — „Piła”
Kapelan	— Ks. Alojzy Mrozek (do XII 1942)

II 1944 — VII 1944

Komendant obwodu	— Jan Wojtal — „Jeź”
Zastępca	— Kazimierz Kapłon — „Kalina”
Kwatermistrz	— Kazimierz Strycharz — „Gniewosz”
Pozostałe funkcje nie uległy zmianie	

Obwód Włodawa

V 1941 — luty 1944⁵⁷

Komendant obwodu	— Józef Müller — „Sęp”, „Kowalski”
Zastępca	— Mieczysław Łabędź-Zatorski — „Aleksander”
	Bronisław Harmaciński — „Tajfun”
Adiutant	— Leon Rinfleisz — „Błyskawica” (do VII 1943)
	— Józef Majewski — „Błękitny”, „Jotes”

⁵⁷ W połowie 1942 teren powiatu włodawskiego nie był zorganizowany. W części wschodniej powiatu (obecnie powiat Włodawa) były tylko pojedyncze kontakty. Organizacja rozwijała się tylko w zachodniej części (obecnie powiat Parczew) powiatu, choć i na tym terenie nie była ona liczna. Relacja Władysława Zalewskiego — „Leśnika” z dnia 10 X 1965 r. spisana przez autorów, s. 6.

	II 1944 — VII 1944
Komendant obwodu	— Bolesław Flisiuk — „Jarema”, „Stawuła”, „Wit”
Zastępca	— Bronisław Harmaciński — „Tajfun”, „Wi-cher”
	— Roman Kompf — „Rawicz”
Oficer wyszkolenia	— Adam Małodobry — „Czarny”
Oficer łączności	— Leon Rinfleisz — „Błyskawica”

INSPEKTORAT PUŁAWY

1941 — 1942

Inspektor rejonowy	— „Paweł”
Oficer łączności	— Marian Warda — „Müller”, „Polakowski” (do VIII 1941)

VI—VII 1942 — VII 1944

Inspektor rejonowy	— Stanisław Kowalski — „Konrad”, „Roch”
Oficer wywiadu i kontrwywiadu	— Mieczysław Kochanowski — „Grot”, „Tadeusz”
Oficer łączności	— „Władysław”
Kierownik BIP	— „Janicki”

Obwód Puławy

XI—XII 1939 — VII—VIII 1940

Komendant obwodu	— Piotr Sławoń — „Socha”, „Piotr”
Zastępca	— Żukowski — „Braciszek” Stanisław Kowalski — „Sowa”, „Konrad”
Oficer organizacyjny	— Franciszek Walasek — „Zawiślak”
W składzie komendy był również	Mikołaj Kotliński — „Królikowski”

VIII—IX 1940 — VI—VII 1942

Komendant obwodu	— Stanisław Kowalski — „Konrad”
Zastępca i kwatermistrz	— Adam Cebula — „Czajka”
Oficer wywiadu	— Jan Mickunas — „Sterling”

VII 1942 — VII 1944

Komendant obwodu	— Zygmunt Żebracki — „Żeliwa”
Zastępca i kwatermistrz	— Adam Cebula — „Czajka”
Adiutant	— Zbigniew Jaciński — „Halicz”
Oficer wywiadu	— Witold Rukasz — „Sam”, „Jacek”
Oficer organizacyjny	— „Żubr”
Oficer łączności	— „Fala”
Inspektor WSOP	— Jan Witkowski — „Jan”
Referentka WSK	— „Antonina”

Podobwód „A” — Dęblin

Komendant	— Piotr Ignaciak — „Sowa”
Zastępca	— Henryk Piątkowski — „Kotlina”

Podobwód „B” — Puławy

Komendant	— Stanisław Węglowski — „Lechit”
Adiutant	— Franciszek Abraszewski — „Jurand”
Oficer wywiadu	— Adam Wroński — „Zygier”

	Podobwód „C” — Opole Lubelskie
Komendant	— Komorowski — „Róg” — Walusiński — „Kieł”
Adiutant	— „Mściciel”
Oficer organizacyjny	— Bolesław Frańczak — „Rewident”
	Obwód Janów Lubelski X 1939 — I 1940
Komendant obwodu	— Aleksander Michałowski — „Sokół”
Zastępca do spraw organizacyjnych	— Robert Bijasiewicz — „Orlik”
Zastępca do spraw propagandowych	— Bolesław Grabowski
Oficer saper	— Stefan Rola
	I 1940 — V—VI 1940
Komendant obwodu	— Zbigniew Ślęka
Zastępca	— Bolesław Grabowski
Adiutant	— Jan Głodkowski — „Zawieja”
	V—VI 1940 — VII—VIII 1940 ⁵⁸
Komendant obwodu	— Krzywda-Siennicki
	VII—IX 1940 — III 1941
Komendant obwodu	— Władysław Zalewski — „Leśnik”
Zastępca	— Józef Maślanka — „Filanowski”
Adiutant	— Marian Walczak — „Lisiński” 1941
Komendant obwodu	— Wojciechowski 1041 — VI 1942
Komendant obwodu	— „Stanisław”
Oficer sztabu	— Stanisław Łokuciewski — „Mały”
	VI—VII 1942 — V 1943
Komendant obwodu	— Ryszard Kaczkowski — „Ryszard”
	VI—VIII 1943 — VII 1944
Komendant obwodu	— Tadeusz Wingert — „Jerzy”, „Warta”
I zastępca	— Bronisław Rębacz — „Rymsza”
II zastępca	— Edward Domaradzki — „Czarny”
Adiutant	— Stanisław Łokuciewski — „Mały” (do 1943) — Tadeusz Witwicki
Oficer do specjalnych zleceń	— Tomasz Gimlewicz — „Gryf”

⁵⁸ Po aresztowaniu komendanta obwodu — Zbigniewa Ślęka — zarówno Krzywda-Siennicki, jak i Bolesław Grabowski uważali się za komendantów obwodu. Wobec obawy dalszych „wsyp” Komenda Okręgu ZWZ Lublin mianowała Komendantem Obwodu, Władysława Zalewskiego — „Leśnika”. Ze względów konspiracyjnych W. Zalewski otrzymał polecenie ostrożnego działania i nie wchodzenia w kontakty tak z grupą Z. Ślęka, jak i B. Grabowskiego. Ciągłe aresztowania w obwodzie Kraśnik spowodowały, że Komenda Obwodu nie była w zasadzie zorganizowana aż po rok 1943. Relacja Roberta Bijasiewicza „Orlika” z 29 VI 1965, s. 1 — spisana przez autorów; Relacja Władysława Zalewskiego — „Leśnika” z 10 X 1965, s. 5.

Oficer łączności	— Tadeusz Łukasik — „Szymon”
Oficer saper	— Stefan Rola — „Stefan”
Inspektor WSOP	— Józef Kraiński — „Miły”
Oficer dywersji	— Stefan Kłębukowski — „Szela”
Oficer artylerii	— Stanisław Grzybek — „Bejzym”
Referentka WSK	— Mieczysława Trocewska
	Podobwód „A”
Komendant	— Bęben — „Wiktor”
	Podobwód „B”
Komendant	— Piotr Iracki — „Andrzej”
Zastępca	— Władysław Kwieciński
Adiutant	— Konstanty Wiśniewski — „Skała”

INSPEKTORAT RADZYŃ

Wiosna 1941

Inspektor rejonowy	— „Bronisław”
	VII—VIII 1941 — VII 1944
Inspektor rejonowy	— Stefan Drewnowski — „Roman”, „Stefan”
Zastępca inspektora	— Stefan Świeprawski — „Szymon” (od I 1943)
Adiutant	— Gustaw Wróblewski — „Maciek”
Szef wywiadu	— Władysław Nikszto — „Marek” (od 1944)
Kwatermistrz	— Lucjan Koblański — „Lubicz” (od III 1944)
	— Edmund Maruszczak — „Edmund” (od V.1944)
Oficer kontrwywiadu	— Ludwik Bąkowski — „Zadora” (od 1943)
Oficer żywnościowy	— Nowak — „Jakub”
Oficer płatnik	— Wanda Kowalewska — „Biała Pani”
Szef kedywu	— Czesław Rossiński — „Kozioł”, „Jamioła” (do IV—V 1944)
Oficer saper	— „Zbój”
Szef łączności	— Bolesław Kłosiewicz — „Marian”, „Inżynier”, „1100”
Oficer zrzutów (podkomornik)	— Wacław Szawłowski — „Bohdan”
Szef służby zdrowia	— Andrzej Krajewski
Referentka WSK	— Jadwiga Ramlau — „Farrida”
Inspektor WSOP	— Bohdan Zaremba — „Feliks”
Kierownik BIP	— Stanisław Lechociński — „Zbigniew”
Szef komórki legalizacyjnej	— Jerzy Karcz — „Bebi”
Kapelan	— Ks. Jan Karnicki — „Miś”

Obwód Radzyń

V 1940 — VII 1944

Komendant obwodu	— Konstanty Witkowski — „Müller”, „Ksawery”, „Wujek”, „Stary”
------------------	---

Zastępca	— „Siwunio” (do I 1943)
	— „Florek” (do I—III 1944)
Adiutant	— Tadeusz Golka — „Sowa” (od IV 1944)
	— Tadeusz Golka — „Sowa” (do IV 1944)
	— Józef Pietraszek — „Franco”
Oficer organizacyjny	— Władysław Nikszto — „Marek” (od VI 1943)
	— „Florek” (do XI 1943)
Kwaternistrz	— Włodzimierz Czech — „Luft” (od IX 1943)
Oficer broni	— Stanisław Karwowski — „Dorosz” (od 1943)
Oficer wywiadu	— Jerzy Paszczuk (do XII 1943)
	— „Januszek”
Oficer łączności	— „Turoń” (od 26 VIII 1942)
Oficer do specjalnych zleceń	— Władysław Leśniak — „Lechita”, „Lechicki” (do IX 1943)
Inspektor WSOP	— Aleksander Szubert
Zastępca inspektora	— Józef Szwed — „Zagon”, „Zygmunt”
Referentka WSK	— Stanisława Łaszcz — „Klara” (do II 1944)
	— „Jagoda”

O b w ó d B i a ł a P o d l a s k a
XII 1939 — I 1940

Komendant obwodu — Andrzej Baj — „Wujek”, „Wilski”
W składzie komendy byli: Ludwik Bąkowski, Adolf Delecki, Stanisław Maziejuk

II 1940 — VI—VII 1940

Komendant obwodu — Robert Bijasiewicz — „Orlik”
Zastępca — Stanisław Maziejuk
Oficer organizacyjny — Lubszański
Oficer do zleceń — Arnold
Kwaternistrz — Ignacy Kozakiewicz
Łączność — Ada Skulska
Kapelan — Ks. Górecki

W składzie komendy byli: Adolf Delecki, Ludwik Bąkowski, Królikowski oraz Stanisław Duński

VII—VIII 1940 — IV 1941

Komendant obwodu — Henryk Borowicz-Sagan
XI 1941 — II 1943

Komendant obwodu — Stanisław Małecki — „Sulima”
Zastępca — „Florek” (do I 1943)
— „Stefan”
II 1943 — VI 1943

P.o. komendanta obwodu — „Stefan”
Zastępca — Władysław Nikszto — „Marcin”
VI 1943 — II 1944

Komendant obwodu — Stanisław Subocz — „Michał”
Zastępca — „Stefan”

Adiutant	— Skowroński — „Trznadel”
Kwatermistrz	— Jerzy Haczyński — „Adam”
Oficer wywiadu	— „Kruszyna”
Referentka WSK	— Aniela Carnelli — „Aniela”
Oficer łączności	— Edmund Maruszczak — „Edmund”
II 1944 — VII 1944	
Komendant obwodu	— Seweryn Świeprawski — „Szymon”
Zastępca	— Stanisław Subocz — „Michał”
Adiutant	— Skowroński — „Trznadel” (do III 1944)
	— „Jur”
Kwatermistrz	— Lucjan Koblański — „Lubicz” (do III 1944)
	— Józef Osmólski — „Jerzy”, „77”
Oficer łączności	— Edmund Maruszczak — „Edmund” (do IV 1944)
	— Stefan Piekut — „Suchy”
Oficer wywiadu	— „Kmicic”
Referentka WSK	— Aniela Carnelli — „Aniela”
Oficer lotnictwa	— Walery Kondracki — „Łoś”
Oficer zrzutów	— Rafał Kajetanowicz — „Rafał”
Lekarz	— Paweł Zodrow — „Mruczek”
Obwód Łuków	
I 1942 — I 1943	
Komendant obwodu	— Seweryn Świeprawski — „Bogumił”
Zastępca	— Edmund Sułkowski — „Marek”
Adiutant i oficer wyszkolenia	— „Tadeusz”
Oficer organizacyjny	— „Kazimierz”
Kwatermistrz	— Adam Nencki — „Kacper”
Oficer wywiadu	— Bolesław Kownacki — „Bolek”, „Suchy”
I 1943 — XII 1943	
Komendant obwodu	— „Siwunio”, „Lubicz”
Zastępca	— Edmund Sułkowski — „Marek”
Adiutant	— „Ryś”
Kwatermistrz	— Adam Nencki — „Kacper” (do III 1943) Cabaj — „Wiatr”
Oficer wywiadu	— Bolesław Kownacki — „Bolek”, „Suchy”
Płatnik	— Stanisław Budzyński — „Roman”
Referentka WSK	— Aniela Majcher — „Danuta”
Inspektor WSOP	— Leopold Krzewski
Zastępca insp. WSOP	— Franciszek Czech
Oficer łączności	— Kański — „Drucik”
Komendant parku sprzętu samochodowego	— Henryk Nowosielski — „Wikers”
XII 1943 — III—IV 1944	
Komendant obwodu	— Zygmunt Bagrowski — „Marcin”
Zastępca	— Edmund Sułkowski — „Marek”
Adiutant	— „Ryś”

Kwatermistrz	— Cabaj — „Wiatr” (do 16 I 1944)
	— Stanisław Budzyński — „Roman”
Płatnik	— Stanisław Budzyński — „Roman”
Oficer łączności	— Kański — „Drucik”
Referentka WSK	— Aniela Majcher — „Danuta”
Inspektor WSOP	— Leopold Krzewski
Zastępca insp. WSOP	— Franciszek Czech
Komendant parku sprzętu samochodowego	— Henryk Nowosielski — „Wikers”

III—IV 1944 — VII 1944

Komendant obwodu	— Feliks Rybak — „Feliks”
Skład komendy pozostał bez zmian	

INSPEKTORAT ZAMOŚĆ

VII 1941 — XII 1942

Inspektor rejonowy	— Franciszek Żak — „Siwy”, „Zuzia”
Zastępca	— Władysław Zalewski — „Leśnik” (od VII—VIII 1941 — VII 1942)
Adiutant	— Stanisław Osuch — „Doktor”
Oficer wywiadu i kontrwywiadu	— Marian Warda — „Polakowski” (od XI 1941)

XII 1942 — VI 1944

Inspektor rejonowy	— Edward Markiewicz — „Jurand”, „Ka- lina”
Zastępca	— Stanisław Prus — „Adam” (od II 1943 do V 1943)
	— Mieczysław Rakoczy — „Miecz”
Adiutant	— Antoni Radzik — „Orkisz”
Kwatermistrz	— Wiktor Przyczynek — „Bór”
Oficer wywiadu	— Jan Grygiel — „Ludwik” (od VIII 1943)
Oficer łączności	— Godzisz — „Sanok” (do jesieni 1943)
	— Mieczysław Skwarczyński — „Leszcz”
Szef Kedywu	— Marian Gołębiowski — „Irka” (do X 1943)
Oficer zrzutów	— Marek Zamojski — „Marek”
Kapelan	— ks. Franciszek Kapalski (od 1943)
	VII 1944
Inspektorat rejonowy	— Stanisław Prus — „Adam”
Zastępca	— Janusz Pruszkowski — „Wacław”
Adiutant	— Antoni Radzik — „Orkisz”
Oficer wywiadu	— Jan Grygiel — „Ludwik”, „Grzegorz”
Oficer łączności	— Mieczysław Skwarczyński — „Leszcz”
Inspektor WSOP	— Stefan Jaworski — „Czeremcha”
Referent artylerii	— Stanisław Książek — „Wyrwa” (od VII 1944)
Kapelan	— ks. Franciszek Kapalski

O b w ó d Z a m o ś ć
Październik 1939 — jesień 1940

Komendant obwodu	— Robert Gierczak — „Robert”, „Niedzielski”
Zastępca	— Józef Maślanka
Oficer organizacyjny	— Zygmunt Pomarański — „Brzoza”
Kwatermistrz	— Henryk Rosiński (do IV 1940) — Ignacy Stefanek
Oficer propagandy	— Tadeusz Gumiński — „Tadeusz”

W składzie komendy byli również: Stefan Górniewicz i Platner

jesień 1940 — III 1943

Komendant obwodu	— Stanisław Prus — „Kmita”, „Łada”, „Maria”, „Piotr”, „Adam”
Zastępca	— „Żyła” (do końca 1942)
Adiutant	— Kuncewicz Tadeusz — „Wierny” (do końca 1942) — „Basik” — Marian Krzewski — „Sas”
Oficer wywiadu	— Jan Grygiel — „Rafał”, „Ludwik”
Kwatermistrz	— Edward Cichoński — „Grab”, „Głaz”, „Żarski”
Oficer łączności	— „Iskra” (do 1942) — Wacław Wnukowski — „Kabel”
Kierownik BIP	— Tadeusz Gumiński — „Tadeusz” (do II 1941)
Inspektor WSOP	— „Krzysztof” (do XI 1942)

III 1943 — VIII 1943

Komendant obwodu	— Wacław Stasiewicz — „Bartosz”, „Bystry”
Zastępca	— Stanisław Książek — „Wyrwa”, „Kolba”
Adiutant	— Tadeusz Stępiński — „Żagiew”
Oficer łączności	— Wacław Wnukowski — „Kabel” (do IV 1943)
Oficer wywiadu	— Jan Grygiel — „Rafał” (do IV 1943) — Stanisław Sobieraj — „As”

VIII 1943 — V 1944

Komendant obwodu	— Stanisław Książek — „Wyrwa”, „Kolba”
Zastępca	— Bartłomiej Czerwieniec — „Rolicz Jerzy”
Adiutant	— Tadeusz Stępiński — „Żagiew” — Bolesław Szafarzyński — „Wera”
Oficer wywiadu	— Stanisław Sobieraj — „As” (od IV 1944)
Kwatermistrz	— Stefan Żeleźnicki — „Sikora”
Oficer łączności	— Godzisz — „Sanok”
Referentka WSK	— „Wilga”
Inspektor WSOP	— Stefan Jaworski — „Czeremcha” (od IV 1944)

V 1944 — VII 1944

Komendant obwodu	— Michał Polak — „Norweg”, „Zryw”, „Łyś”
Zastępca	— Bartłomiej Czerwień — „Rolicz Jerzy”
Adiutant	— Bolesław Szafarzyński — „Wera” — „Marian” (od 15 VII 1944)
Oficer wywiadu	— Stanisław Sobieraj — „As”
Kwaternistrz	— Stefan Żeleźnicki — „Sikora”
Oficer broni	— Stefan Krzaczek — „Gruda” (od 15 VII 1944)
Oficer łączności	— Godzisz — „Sanok”
Inspektor WSOP	— Stefan Jaworski — „Czeremcha”
Referentka WSK	— „Wilga” — „Bronka” (od 15 VII 1944)
Lekarz obwodu	— Stefan Józwiakowski — „Jaga” (od 15 VII 1944)
Referent mob.	— Zygmunt Kopeć — „Doniec” (od 15 VII 1944)

Obwód Tomaszów Lubelski

XI—XII 1939 — VI 1940

Komendant obwodu	— Józef Rybicki II połowa 1940
Komendant obwodu	— Dionizy Dresler
Zastępca	— Tomasz Skarżyński — „Bóbr” II połowa 1940 — II 1941
Komendant obwodu	— Tomasz Skarżyński — „Bóbr”
Zastępca	— Bolesław Choromański — „Sikora”, „Lubicz” (od VII—VIII 1940)
	II 1942 — IV—V 1942
Komendant obwodu	— Bolesław Choromański — „Sikora”
	V 1942 — VII 1944
Komendant obwodu	— Wilhelm Szczepankiewicz — „Drugak”, „Bojko”, „Zubrówka”, „Łoś”, „Wilk”
I zastępca	— Władysław Surowiec — „Sosna”
II zastępca	— Jan Tabaczek — „Szurma” (od II 1944)
Adiutant	— Marian Piwkowski — „Żuk”, „Lotnik” (do IV—V 1944) — Józef Borecki — „Komar”
Oficer wywiadu	— Henryk Zamecznik — „Jacek”
Kwaternistrz	— Zygmunt Meller — „Maska” (do VII 1944)
Kierownik BIP	— Stanisław Świerzowski — „Motor”, „Rosomesak”
Oficer łączności	— Jan Karkut — „Orzełek” (do 1943) — Olgierd Woźniński — „Iskra”, „Pająk”
Referentka WSK	— Stefania Waligórska — „Zawieja” (do 1943) Janina Bukietyńska — „Andrzej”
Lekarz obwodu	— dr Wincenty Jabłoński — „Tyński”
Inspektor WSOP	— Władysław Błoński — „Leszek”, „Nowina”

- Kapelan — ks. Edward Kołszut — „Skowronek”
- Obwód Biłgoraj
XI—XII 1939 — II 1941
- Komendant obwodu — Wacław Spalony — „Słoma”
Zastępca — Galiński (do I 1940)
— Antoni Radzik — „Dolina”
- W składzie pierwszej komendy byli również m. in.: Roman Wahl (do II 1941) i Klaudel (do stycznia 1940)
- II 1941 — XI 1941
- Komendant obwodu — Stanisław Małecki — „Sulima” „Kosa”
Zastępca — Edward Markiewicz — „Głóg”
Adiutant — Józef Witek
Oficer wywiadu — Antoni Radzik — „Dolina” (od IV 1941)
Oficer organizacyjny — Tadeusz Gumiński — „Tadeusz”
(od V 1941)
- XI 1941 — XII 1942
- Komendant obwodu — Edward Markiewicz — „Głóg” „Jurand”
Zastępca — Józef Gniewkowski — „Orsza” (od XI 1942)
- Kwatermistrz — Władysław Markiewicz — „Skała”
- I 1943 — VII 1944
- Komendant obwodu — Józef Gniewkowski — „Orsza”, „Bojar”,
„Poraj”, „Narbutt”
Zastępca — Józef Wójcik — „Mały”, „Błysk”
(do IV 1944)
— Aleksander Białas — „Trojdan”
(od 22 IV 1944)
- Adiutant — Stefan Trusiński — „Bogiwon”
Oficer wywiadu — Edward Tadeusz Bielecki — „Wyżeł”
Kwatermistrz — „Sfinks”
Płatnik — Tadeusz Iwanowski — „Ney”
Oficer broni — Władysław Homa — „Kula”
BIP — Tadeusz Gumiński — „Tadeusz”
Referentka WSK — Maria Piasecka — „Żar”
— Katarzyna Krzyśkowowa
— Barbara Blumhor — „Kama”
- Inspektor WSOP — Tchórzewski — „Beskid”
Lekarz obwodu — Lucjan Kopeć — „Radwan”
— Zbigniew Krynicki — „Korab”
— Tadeusz Błachuta — „Oldan”
- Obwód Hrubieszów
XII 1939 — VIII 1940
- Komendant obwodu — Władysław Zalewski — „Leśnik”
Zastępca do spraw bojowych — Bolesław Choromański — „Sikora”, „Lubicz” (do VII 1940)

Oficer organizacyjny — Lucjan Świdziński
 Oficer łączności — Wilhelm Greger
 Oficer propagandy — Bolesław Kłembukowski — „Berent”
 Ponadto w składzie komendy byli: Zieliński i Czarnecki

VII 1940 — IX 1940

Komendant obwodu — Antoni Radzik — „Dolina”
 Zastępca — Zieliński
 Poza tym skład komendy nie uległ zmianie

IX 1940 — X 1940

Komendant obwodu — Zieliński
 Skład komendy nie uległ zmianie

X 1940 — X 1943

Komendant obwodu — Antoni Rychel — „Anioł”, „Rymwid”
 Zastępca — Wacław Dąbrowski — „Azja”, „Jastrząb”
 Oficer wywiadu — Bartłomiej Czerwieniec — „Rolicz Jerzy”
 Oficer dywersji — Krakiewicz — „Góral”
 Oficer broni — Ignacy Panek — „Kalina”
 Kierownik BIP — Bolesław Kłembukowski — „Berent”
 Inspektor WSOP — Man — „Dołęga”

X—XI 1943 — VII 1944

Komendant obwodu — Marian Gołębiewski — „Irka”, „Ster”, „Eter”, „Korab”
 I zastępca — Ignacy Krakiewicz — „Wilk”, „Wyrwa” (do X—XI 1943)
 II zastępca — Wacław Dąbrowski — „Azja”
 Adiutant — Stanisław Panas — „Grzyb” (do IV 1944)
 — „Gryf” (od V 1944)
 Oficer wywiadu — Wacław Argasiński — „Wiron” (do II 1944)
 — Zdzisław Stary — „Leszcz” (od II 1944)
 Kwatermistrz — Karol Puchalski — „Grab”, „Brzoza”
 Płatnik — Stefan Nowicki — „Poraj”
 Oficer broni — Ignacy Panek — „Kalina”
 Oficer gospodarczy — Władysław Dąbrowski
 Referent taborów — Swatowski — „Gałgan”
 Oficer saperów — Wacław Nowicki — „Podkowa”, „Saper”
 Oficer łączności — Kazimierz Horbot — „Ner”, „Neron”
 Kierownik BIP — Bolesław Kłembukowski — „Berent”
 Inspektor WSOP — Pomianowski — „Poddębniak”, „Dębiak”
 Referentka WSK — Zofia Bakuniak — „Dorotka”
 — Zdzisława Kopczyńska — „Elżbietka”
 Oficer dywersji — Kazimierz Witrylak — „Druk”
 Lekarz — Feliks Cygańczuk — „Jaś”
 Kapelan — ks. Maluga — „Robak”

KRYPTONIMY JEDNOSTEK TERYTORIALNYCH

W działalności organizacyjnej Armii Krajowej w znacznie większej mierze niż w innych organizacjach posługiwano się systemem kryptonimów. Sprawa rozszyfrowania kryptonimów staje się obecnie poważnym problemem badawczym, gdyż wiele dokumentów jest tak dalece zakryptonimowanych, że nawet dokładna analiza ich treści nie pozwala na ustalenie terenu, z którego pochodzą. W wyniku takiej sytuacji w wielu wypadkach popełniono szereg błędów przy kwalifikowaniu poszczególnych dokumentów do właściwych kancelarii. Znajomość zmienianych często kryptonimów umożliwia niejednokrotnie, przy braku daty na dokumencie, określenie przybliżonego czasu jego powstania.

Trudności w rozszyfrowaniu kryptonimów wynikają obecnie z dwu podstawowych przyczyn: 1. członkowie komend i sztabów w większości wypadków nie pamiętają kolejnych ciągów nazw i kryptonimów, 2. rozkazy w sprawie nadawania kryptonimów zawierały zawsze polecenie ich zniszczenia po opanowaniu pamięciowym⁵⁹.

Wydaje się, że zasadę kryptonimowania ogniw terytorialnych i organizacyjnych wprowadzono na terenie okręgu lubelskiego dopiero w 1941 roku, w związku z utworzeniem inspektoratów. W każdym razie autorzy nie natknęli się na jakiegokolwiek kryptonimy obwodów czy okręgu w odniesieniu do okresu wcześniejszego. Fakt ten potwierdzają też relacje byłych uczestników konspiracji.

Zasada kryptonimowania jednostek organizacyjnych odnosiła się do korespondencji pomiędzy poszczególnymi ogniwami terytorialnymi wewnątrz okręgu. W odniesieniu do inspektoratów i obwodów kryptonimy nadawał I Oddział sztabu Komendy Okręgu, natomiast kryptonimy rejonów i placówek a nawet plutonów nadawane były przez komendy obwodów. Na terenie okręgu używano również szeregu kryptonimów nadanych przez Komendę Główną. Dotyczy to przede wszystkim kryptonimów okręgu dla korespondencji z Warszawą, a także akcji przewidzianych rozkazami Komendy Głównej np. akcji „Kośba”, „Most” i in.

Przyczyną częstych zmian kryptonimów i nazw było, obok stałej tego rodzaju zasady wynikającej z istoty konspiracji, przede wszystkim podejrzenie o rozpracowanie przez gestapo poszczególnych ogniw konspiracyjnych lub wiadomości o uchwyceniu przez nie oryginalnych dokumentów.

Przystępując do bliższego omówienia zasad kryptonimowania, pragniemy wskazać na kilka podstawowych zasad. Komenda Okręgu posiadała zawsze co najmniej dwa kryptonimy: jeden dla korespondencji z KG, a drugi z inspektoratami i obwodami. I tak dla korespondencji „w górę” (z KG):

- w latach 1941—1942 — kryptonim „Trzcina”
- w roku 1943 — „Salon”
- na przełomie 1943/44 — „Len”
- w roku 1944 — „Żyto”

⁵⁹ Np. rozkaz Komendy Okręgu z dnia 5 VI 1943 r., L. dz. 191 zmieniający kryptonimy inspektorów i obwodów zawiera na początku notatkę: „Po zapoznaniu się zniszczyć”. Patrz: Zbiory dr Zygmunta Klukowskiego.

Kryptonimy używane były również przez KG w korespondencji do okręgu.

Natomiast w korespondencji „w dół” (inspektoraty, obwody) używano kryptonimów:

— w latach 1941—1942 (do połowy 1942) — „Trzcina”, „Monopol”

— w latach 1942—1943 (do pierwszych miesięcy 1943) — „Bank Handlowy”

— w roku 1943 — „Spółdzielnia Rolnicza”

— od jesieni 1943 do wiosny 1944 — „Orbis” i „620”

— do końca okupacji — „997”⁶⁰.

Jeśli chodzi o kryptonimy inspektoratów i obwodów, to należy wnieść następujące uwagi. Od chwili wprowadzenia kryptonimowania do jesieni 1943 roku inspektoraty posiadały po dwa, a obwody po trzy kryptonimy, ponieważ zasadą było, że każde z tych ogniw miało kryptonim o charakterze nazwy („Fregata”, „Borsuk”, „Hiacynt”), a także liczby („23”, „110”). W odniesieniu do obwodów należy podkreślić, że do czerwca 1944 roku osobny kryptonim liczbowy posiadała komenda obwodu („101”), a osobny teren obwodu („102”) przy czym teren otrzymywał kolejną liczbę numeru obwodu („101”—„102”). Ponadto część komend obwodów (Zamość, Biłgoraj, Łuków) używała w korespondencji wewnętrznej jeszcze innych kryptonimów. Udało się ustalić, że komenda obwodu Zamość stosowała, obok wykazanych poniżej w tabeli, także wymiennie w latach 1943—1944 następujące kryptonimy: „Jabłoń”, „Bluszcz”, „Pralnia”, obwód Biłgoraj: „Suszarnia”, (1943), obwód Łuków: „Ławka” (1941—1942).

Przy kryptonimowaniu rejonów używano zazwyczaj rzymskich cyfr (np. rejon VII). W niektórych obwodach, jak np. biłgorajskim i zamojskim używano nazw (rejon Biłgoraj — „Akademia”, rejon Frampol — „Liceum”, rejon Krzeszów — „Gimnazjum”, rejon Tarnogród — „Powszechniak”, rejon Józefów — „Freblówka”, rejon Szczepieszyn — „Szczebel”, Radecznica — „Radek”, Krasnobród — „Młoczek”, Skierbieszów — „Rymarz”, rejon Zamość — „Gniadosz”, Stary Zamość — „Stolarz”).

Placówki kryptonimowano liczbami arabskimi. Jedynie w obwodzie Zamość stwierdzono występowanie nazw (np. placówka Radecznica — „Radło”, Sułów — „Sufragan”, Nielisz — „Nela”, Turzyniec — „Tur”). Ponadto w obwodzie tym poszczególne plutony otrzymywały osobne kryptonimy (w placówce Zwierzyniec — plutony „Wojtek”, „Bogdan”, „Olgierd”, „Tadeusz”).

Załączona tabela powstała w wyniku zmundnych badań i rekonstrukcji opartych o zachowane dokumenty. Jedynie dokument z czerwca 1943 roku ujawniał kryptonimy całego okręgu. Zupełnie nikłe rezultaty dały relacje członków komend. Pewne jest, że zamieszczona tabela ujmuje wszystkie kolejne ciągi używanych kryptonimów.

⁶⁰ Ustalono na podstawie analizy dokumentów, a w szczególności wymienionego wyżej rozkazu KO z dn. 5 VI 1943, wykazu kryptonimów w aktach Delegatury w AZHP, sygn. 202/1, z dn. 1 IV 1942 r., notatek dr Z. Klukowskiego oraz cyt. pisma Komendatury Policji i Służby Bezpieczeństwa Okręgu Lubelskiego z dnia 7 VI 1942, Fotokopia z akt Wojewódzkiego Archiwum Państwowego w Łodzi, znajdująca się w Arch. KW MO w Lublinie.

TABELA KRYPTONIMÓW W OKRĘGU LUBELSKIM

Nazwa	Od 1941 do IV-V 1942	od IV-V 1942 do I VI 43	Od I VI 1943 do jesieni 1943	Od jesieni 1943 do VI 1944	VII 1944			
Inspektorat Lublin	Likier	16	Fregata	21	Żelazna Brama	71	621	497
Obwód Lublin	Lew	17/18	Lubeka	22/23	Lilia	72/73	622/623	497/I
Obwód Lublin pow.	—	—	—	—	—	—	623	497/II
Obwód Lubartów	Lis	7/8	Lubawa	24/25	Lubczyk	74/75	633/34, [634]	497/III
Inspektorat Chełm	—	—	Chicago	30	Plac	80	630	597
Obwód Chełm	Chomik	21/22	Chocim	31,32	Kercellego	81/82	631/632	597/I
Obwód Krasystaw	Krokodyl	19/20	Kirholm	33,34	Chryzantema	83/84	633/634	597/II
Obwód Włodawa	Wilk	14/10	Warna	35,36	Kopeń	85,86	635/636	597/III
Inspektorat Puławy	Pejsachówka	2	Pekin	40	Ogród Saski	90	640	697
Obwód Puławy	Pantera	2/4	Psie Pole	41/42	Paproć	91/92	641/642	697/I
Obwód Janów Lubelski	Jaguar	23/24	Jena	43/44	Jemiota	93,94	643/644	697/II
Inspektorat Radzyń	Rum	9	Rzym	50	Łazienki	100	650	797
Obwód Radzyń	Ryś	10/11	Rokitna	51/52	Rozmarny	101/102	651/652	797/I
Obwód Biała Podlaska	Borsuk	12/13	Biała Góra	53,54	Bez Czarny	103/104	653/654	797/II
Obwód Łuków	Łoś	5/6	Wielkie Łuki	55/56	Łopuch	105/106	655/656	797/III
Inspektorat Zamość	Zubrówka	25	Zagrzeb	60	Zoliborz	110	660	897
Obwód Zamość	Zebra	27/27	Zastaw	61/62	Ziele	111/112	661/662	897/I
Obwód Tomaszów Lub.	Tygrys	32,33	Tylża	63/64	Tarnina	113/114	663/664	897/II
Obwód Biłgoraj	Bizon	30/31	Beresteczko	65/66	Biedrzeniec	115/116	665/666	897/III
Obwód Hrubieszów	Hiena	28,29	Hamburg	67/68	Hiacynt	117/118	667/668	897/IV